

OTDK-DOLGOZAT

Csapó Beáta
BA

2013

A MAGYAR NEMZETI BANK TRANSZEURÓPAI AUTOMATIZÁLT VALÓS IDEJŰ BRUTTÓ ELSZÁMOLÁSI RENDSZERBE (TARGET2) EUROÖVEZETI, KIEGYENLÍTŐ KÖZPONTI BANKKÉNT VALÓ LEENDŐ CSATLAKOZÁSÁNAK ELEMZÉSE ÉS NYITOTT KÉRDÉSEI

ANALYSIS AND OPENED QUESTIONS OF THE CENTRAL BANK OF HUNGARY'S AFFILIATION TO THE NEW GENERATION OF TRANS-EUROPEAN AUTOMATED REAL-TIME GROSS SETTLEMENT EXPRESS TRANSFER SYSTEM (TARGET2) AS AN IN COUNTRY

Csapó Beáta

Kézirat lezárva: 2013. január 03.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	1
2.	RÖVID SZAKIRODALMI ÉS FORRÁS ÁTTEKINTÉS.....	2
3.	A HAZAI ELSZÁMOLÁSFORGALOM RÖVID TÖRTÉNETE	2
4.	A HAZAI FIZETÉSI ÉS ELSZÁMOLÁSI RENDSZEREK ÖSSZEFÜGGÉSEIRŐL RÖVIDEN	4
5.	A VIBER RÖVID BEMUTATÁSA	4
5.1.	A VIBER TAGJAI	6
5.2.	LIKVIDITÁS A VIBER-BEN	6
5.3.	PRIORITÁS A VIBER-BEN	6
6.	UNIÓS ELŐÍRÁS A FIZETÉSI RENDSZEREKRE VONATKOZÓAN, AVAGY A TARGET ÉLETRE HÍVÁSA	7
7.	A TARGET2 ELŐDJÉNEK (TARGET) RÖVID BEMUTATÁSA	7
7.1.	A TARGET TÜNDÖKLÉSE ÉS ELHALVÁNYULÁSA.....	8
8.	A TARGET2	9
8.1.	A TARGET2 KÖTELEZŐ HASZNÁLATA ELSZÁMOLÁSI SZOLGÁLTATÁSOK ESETÉN	12
8.2.	A TARGET2 KÖTELEZŐ MODULJAI, RENDSZERELEMEI	13
8.2.1.	A Fizetési Modul (Payment Modul, PM)	13
8.3.	A TARGET2 RENDSZER OPCIONÁLIS MODULJAI.....	14
8.3.1.	Az ügyfélszámla-vezető modul (Home Accounting Module, HAM)	15
8.3.2.	Jegybanki rendelkezésre állás modul (Standing Facilities SF)	15
8.3.3.	A számlázás modul (CRISP)	15
8.3.4.	A jegybanki lekérdezések és riportok modul (CRAKSI).....	15
8.3.5.	Az ügyfélkapcsolatok modul (CRAKS3).....	16
8.4.	LIKVIDITÁS A TARGET2-BEN	16
8.5.	PRIORITÁSOK A TARGET2-BEN.....	16
8.6.	A TARGET2 KOMMUNIKÁCIÓS CSATORNÁJÁRÓL RÖVIDEN	17
8.6.1.	A SWIFT Y-copy szolgáltatásáról röviden	17
8.7.	ÜZEMIDŐ	18
8.8.	A TARGET2 TAGJAI.....	18
8.9.	A KIEGYENLÍTŐ KÖZPONTI BANKOK SZEREPE A TARGET2-BEN.....	19
9.	A MAGYAR NEMZETI BANK JELENLEGI, KERESKEDELMI BANKI (KÖZVETLEN TAG) CSATLAKOZÁSA A TARGET2 RENDSZERHEZ	21
10.	A KAPCSOLÓDÓ ELSZÁMOLÁSFORGALMI RENDSZEREK CSATLAKOZÁSA (BKR, KELER)	22
10.1.	KAPCSOLÓDÓ RENDSZEREK KIEGYENLÍTÉSI ELJÁRÁSAI	24
10.1.1.	A likviditásátvezetés.....	24
10.1.2.	A valós idejű kiegyenlítés.....	25
10.1.3.	A kétoldalú kiegyenlítés	25
10.1.4.	Az egyszerű többoldalú kiegyenlítés	25
10.1.5.	A Párhuzamos többoldalú kiegyenlítés	25
10.1.6.	A Meghatározott célra elkülönített likviditás és rendszerek közötti kiegyenlítés	26
10.1.7.	A kiegyenlítési eljárások támogatására szolgáló számlák	26
11.	KIEGYENLÍTŐ JEGYBANKKÉNT TÖRTÉNŐ CSATLAKOZÁS LEHETŐSÉGE A TARGET2 RENDSZERBE MÉG AZ EURO BEVEZETÉSE ELŐTT.....	27
11.1.	A CSATLAKOZÁS MELLETT SZÓLÓ ÉRVEK RÖVIDEN	27
11.2.	A CSATLAKOZÁS ELLENI ÉRVEK RÖVIDEN	28
12.	A TARGET2 RENDSZERHEZ VALÓ FORDULÓNAPI CSATLAKOZÁSSAL KAPCSOLATOS JEGYBANKI FELADATOK	29
12.1.	A CSATLAKOZÁST MEGELŐZŐ IDŐSZAK JEGYBANKI FELADATAI	29

12.2.	KÉSZPÉNZ NÉLKÜLI FIZETÉSI ÉS ELSZÁMOLÁSI FORGALMAT BONYOLÍTÓ RENDSZEREK ÁTÁLLÁSA	29
12.2.1.	<i>A postai elszámoló központ csatlakozásának lehetséges megoldása</i>	30
12.2.2.	<i>A GIRO, mint elszámolóház csatlakozásának lehetőségei</i>	30
12.2.3.	<i>A KELER, mint elszámolóház csatlakozásának lehetőségei</i>	31
12.2.4.	<i>Bankkártya elszámolás a TARGET2 rendszerben.....</i>	31
12.2.5.	<i>A kisösszegű euro elszámolási rendszer (HUNSTEP2) további hazai sorsának kérdése... 33</i>	33
12.3.	A HAZAI KIEGYENLÍTŐ KÖZPONTI BANK SZÁMLAVEZETÉSI KÖTELEZETTSÉGEI, ÉS EHHEZ KAPCSOLÓDÓ FELADATAI, ELDÖNTENDŐ KÉRDÉSEI	33
12.3.1.	<i>Országprofil.....</i>	34
12.3.2.	<i>A Magyar Államkincstár csatlakozása.....</i>	34
12.3.3.	<i>Üzletmenet folytonosság biztosítása rendkívüli helyzetek esetén.....</i>	34
12.3.4.	<i>Az IMF tagsággal kapcsolatos feladat.....</i>	35
12.3.5.	<i>Ünnepnap harmonizálás és az elszámolásforgalmi naptár</i>	35
13.	AZ UNIÓS MONETÁRIS POLITIKAI ESZKÖZTÁR.....	35
13.1.	NYÍLTPIACI MŰVELETEK	35
13.2.	JEGYBANKI RENDELKEZÉSRE ÁLLÁS.....	37
13.3.	KÖTELEZŐ TARTALÉK	38
13.3.1.	<i>Tartalékköteles intézmények</i>	38
13.3.2.	<i>Kötelező tartalékok meghatározása.....</i>	38
13.3.3.	<i>Az ügyfél kötelezettségek be nem tartásának szankcionálása</i>	38
14.	A CSATLAKOZÁST KÖVETŐ HAZAI MONETÁRIS POLITIKAI ESZKÖZTÁR ÉS KÉRDÉSEI	39
14.1.	A HITELNYÚJTÁSBÓL ADÓDÓ FEDEZETKEZELÉSI FELADATOK	39
14.1.1.	<i>Az elfogadható fedezetek körének eltérése</i>	39
14.1.2.	<i>Az euroövezeti jegybank konkrét feladatai a fedezetkezelésen belül.....</i>	40
15.	ÖSSZEGZÉS	41
16.	RESUME	42
17.	IRODALOMJEGYZÉK.....	43

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. táblázat: A fizetési rendszerekben lebonyolított forgalom darabszám és érték szerinti megoszlása 2011-ben	5
2. táblázat: Az EKB/2005/16 számú iránymutatása alapján a transzeurópai automatizált valós idejű bruttó elszámolási rendszer (TARGET) résztvevő rendszerei.....	8
3. táblázat: Migrációs csoportok (TARGET rendszerből TARGET2 rendszerbe történő átállás).....	11
4. táblázat: TARGET2 rendszerben részt vevő központi bankok (2012)	20
5. táblázat: A TARGET2 rendszerhez csatlakozott hazai bankok	22
6. táblázat: Az EKB monetáris politikai műveletei.....	37
1. ábra: A részt vevő rendszerek TARGET rendszerből TARGET2-be való integrálódás ábrája	10
2. ábra: A TARGET2 rendszert kialakító és üzemeltető központi bankok homlokzati képei.....	11
3. ábra: A TARGET2 moduljai	14
4. ábra: SWIFT fizetési üzenetek áramlása a TARGET2 rendszerben	18
5. ábra: A TARGET2 rendszerbe központi bankként csatlakozott országok térképe	21

1. BEVEZETÉS

A fizetési rendszerek alap funkciója, hogy a gazdaság különböző szereplői közötti pénzügyi tranzakciókat lebonyolítsa, oly módon, hogy áthidalja a szereplők közti fizikai távolságot és az időbeli eltéréseket, csökkentve ezzel a tranzakciós költségeket.

A fizetési rendszereknek két alapvető megoldása létezik, a nettó, valamint a bruttó elszámolású. A bruttó elszámolású rendszer a fizetési rendszer egy olyan megoldása, amikor a megbízások elindítása, elszámolása és a kiegyenlítése egyidőben történik meg tételesen, azaz nettósítás nélkül, megbízásonként. Amennyiben a terhelendő számlán elegendő fedezet áll rendelkezésre, akkor a tranzakció a küldés időpontjában visszavonhatatlanná, véglegessé válik. A valós idejű (angolul: real time) rendszerekben a kiegyenlítés folyamatos.

Hazánkban 1999. szeptember 3. óta a belső, valós idejű bruttó fizetési rendszert, a VIBER-t (Valós Idejű Bruttó Elszámolási Rendszer) a Magyar Nemzeti Bank (MNB) szabályozza, felvigyázza és működteti. A rendszer oly módon került kialakításra annak idején, hogy bekapcsolásra kerülhessen a TARGET rendszerbe. Az Európai Unió monetáris uniójában részt vevő tagországok saját valós idejű bruttó elszámolási rendszereiket¹ összekötötték és egységes hálózatként üzemeltették TARGET néven, amely 1999-ben 11 nagy összegű fizetési tranzakciókat lebonyolító rendszer összekapcsolását jelentette.

A TARGET rendszert 2008. májusában² végérvényesen felváltotta a TARGET2 rendszer, amely kiküszöbölte elődje hiányosságait, vélt, vagy valós gyengeségeit. A korábbi rendszerhez képest jobban harmonizált, egységes platformon működik, bár jogi értelemben továbbra is decentralizált, azaz nemzeti rendszerek együtteseként fogható fel, mégis műszakilag már egy centralizált rendszer.

Hazánk Európai Unió belépésével arra is kötelezettséget vállalt, hogy tagja lesz a GMU-nak (angol rövidítése EMU), a Gazdasági és Monetáris Uniónak³, azaz komoly célkitűzés az európai közös valutára való átállás, amely magával vonz több kötelezettséget is. Az euro bevezetésével egyidőben a TARGET2 rendszerbe való csatlakozás, és a hazai VIBER megszüntetése elkerülhetetlenné válik.

A dolgozatom témájául hazánk, az euroövezet valós idejű bruttó elszámolási rendszerébe való csatlakozását választottam, amelyhez túl sok szakirodalom egyelőre nem áll rendelkezésre.

¹ Az angol Real Time Gross Settlement elnevezésből kiindulva RTGS-ként rövidítik.

² Az átállás 2007. november 19-n kezdődött meg

³ EGMU-ként, azaz Európai Gazdasági és Monetáris Unió is ismeretes (angol rövidítése: EEMU)

kezésre, azonban a jövőre vonatkozóan ez egy kikerülhetetlen csatlakozási folyamat, amit érdemes már most kielemezni, és néhány felmerülő, stratégiai döntést igénylő kérdést felvetni.

Célom bemutatni röviden a hazai valós idejű fizetési rendszert, valamint a TARGET2 elődjét, illetve részletesebben azt a rendszert, amelynek közvetlen tagja leszünk az euro bevezetését követően, és kiemelten kezelni néhány fontos, tisztázandó lépést az euroövezeti pénzügyi integrációval kapcsolatban.

A lehetséges módok bemutatásán túl, részletesebb kutatást és elemzést arra vonatkozóan alkalmaztam, hogy hazánk a fordulónapon, azaz az euro készpénzként és számlapénzként történő bevezetésének napján, átmeneti időszak nélkül csatlakozik a TARGET2 rendszerhez. A cél feltárni és bemutatni a dolgozat második felében a gyakorlati teendőket, valamint a nyitott kérdéseket, amely a hazai jegybankra hárul a csatlakozással.

2. RÖVID SZAKIRODALMI ÉS FORRÁS ÁTTEKINTÉS

Ahogy a bevezetőben említettem a TARGET2 rendszerbe való csatlakozással kapcsolatban túl sok szakirodalom, sem idegen, sem magyar nyelven egyelőre nem áll rendelkezésre. uniós jogszabályok, szerződések, valamint az Európai Központi Bank iránymutatása⁴ írják le a csatlakozás módjait, lehetőségeit, illetve a rendszerre vonatkozóan specifikáció, műszaki leírás áll rendelkezésre az EKB honlapján.

Az euroövezeti integráció gyakorlati felkészülésének legfontosabb dokumentuma a Nemzeti Euro Koordinációs Bizottság által készített Nemzeti átállási Terv (NÁT), amely összefoglalja a gazdasági szereplők és valamennyi szakterület feladatát az euro pénznem bevezetésével kapcsolatban.

A legfontosabb forrás azonban az Európai Központi Bank a transzeurópai automatizált valós idejű bruttó elszámolású rendszerről szóló, 2007. április 26-án kiadott, s azóta ötször módosított, EKB/2007/2 számú iránymutatása, amely részletes információkat tartalmaz a rendszerről, valamint a jogszabályi háttérrel is.

3. A HAZAI ELSZÁMOLÁSFORGALOM RÖVID TÖRTÉNETE

A hazai kis összegű, forintban történő elszámolás 1994 előtt főként manuálisan zajlott, majd 1989-ben indult el egy projekt, amely életre hívta a GIRO Zrt. által üzemeltetett

Bankközi Klíring Rendszer, azaz a BKR-t. A rendszer éles működését 1994-ben el is kezdte, s egészen a 2000-es évek elejéig modernnek számított európai viszonylatban. Az eredeti elképzelés szerint valós idejűnek tervezték, azaz a tárgynapon benyújtott tranzakcióknak még aznap el kellett volna számolódniuk, azonban a folyamat végére az ismert rendszer alakult ki, tehát a tárgynapon benyújtott tétel legkorábban a jóváírandó fél számlájára a következő üzleti napon kerülhetett, tekintettel arra, hogy az elszámolás éjszaka történt.

Az elszámolásforgalmat sokan hasonlították már a nehéziparhoz abból a szempontból, hogy a kezdeti fix, nagy összegű beruházás után a rendszer csak nagyon alacsony, változó költséggel képes működni, s ezzel elhúzódik a megújítási periódusa akár 10-15 évre is.

A világ folyamatosan fejlődik, a hazai fizetési rendszer pedig idővel elavulttá vált, az alkalmazott technológia, valamint a szolgáltatási szint terén is, s egyre világosabbá vált, hogy a változtatás szükséges és elkerülhetetlen. 2005-ben már kezdeményezés történt a BKR napközbeni elszámolás bevezetésére vonatkozóan, amellyel a hazai bankok egyet is értettek (A GIRO Zrt. részvényesei hazai kereskedelmi bankok, a Magyar Nemzeti Bank és a KELER Zrt.), azonban a gyakorlati megvalósítást nem támogatták, a határidő pedig folyamatosan tolódott, végül 2010-ben a Magyar Nemzeti Bank korábbi rendeletét⁵ módosította, azaz szabályozta, hogy 2012. július 01-től amennyiben egy ügyfél egy belföldi forint átutalást elektronikusan kezdeményez, akkor azt négy órán belül kell eljuttani a kedvezményezett pénzforgalmi szolgáltatójához.

Ennek a szabályozásnak pedig csak egy új napközbeni elszámolást biztosító fizetési rendszerrel lehetett megfelelni, így elindult a fejlesztés, s 2012 július 02-től⁶ a BKR napközbeni elszámolás hiba nélkül üzemel.

A hazai elszámolásforgalom másik kiszolgálója a Magyar Nemzeti Bank által 1999. szeptember 03. óta üzemeltetett Valós Idejű Bruttó Elszámolási Rendszer, a VIBER, amelynek részletesebb bemutatását egy későbbi fejezet taglalja.

⁴ Az EKB iránymutatása (2007. április 26.) a transzeurópai automatizált valós idejű bruttó elszámolású rendszerről (TARGET2) - EKB/2007/2

⁵ Az MNB 15/2010. (X.12.) rendelete a pénzforgalom lebonyolításáról szóló 18/2009. MNB rendelet módosításáról

⁶ 2012. július 01. munkaszüneti napra esett, így a következő nap indult az éles üzem

4. A HAZAI FIZETÉSI ÉS ELSZÁMOLÁSI RENDSZEREK ÖSSZEFÜGGÉSEIRŐL RÖVIDEN

A fizetési és értékpapír-elszámolási rendszerek egyik legalapvetőbb feladata, hogy megfelelő feltételeket biztosítson a fizetések és az értékpapír tranzakciók biztonságos és hatékony lebonyolításához. A fizetések számlapénzben elektronikusan, valamint készpénzben is történhetnek. A tranzakciók lebonyolításához egy központi fizetési rendszerre van szükség, amely egyszerre képes biztosítani az elszámolást és a kiegyenlítést, valamint azt a kommunikációs csatornát, amely a tranzakciók küldését, fogadását biztosítja.

A nagy értékű, forintban történő átutalások fizetési rendszere hazánkban a már említett VIBER, míg a kis értékű átutalásokat a BKR számolja el. A bankkártyás tranzakciók elszámolása nettó módon történik, a nemzetközi kártyatársaságok⁷ (MasterCard, VISA) rendszereiben, míg a kiegyenlítés VIBER-ben történik meg jegybankpénzben.

Bár önmagában nem fizetési rendszer, mégis megemlítendő a Posta Elszámoló Központ, amelyen keresztül történik a postai fizetési módok elszámolása, alapvetően nettó módon. A fedezetek beutalása a Magyar Posta részére, és általánosan a készpénzes tranzakciókból eredő pozíciók kiegyenlítése a VIBER-ben történik.

A KELER Zrt. működteti a központi értékpapír elszámoló rendszert és értéktárat, mely biztosítja a DVP elvű⁸ értékpapír elszámolást és az arra jogosult VIBER tagok napközibeli hitelkeret fedezetéül szolgáló értékpapír zárolását, a kiegyenlítés pedig szintén a VIBER-ben történik.

5. A VIBER RÖVID BEMUTATÁSA

Ahogy az előzőekben már említésre került a rendszer bruttó elven működik, azaz tételenként történik az elszámolás és kiegyenlítés, továbbá valós idejű, így az elszámolás és teljesítés egy lépésben történik oly módon, hogy a megbízás összege az egyik közvetlen VIBER tag számláján terhelésre, a másik közvetlen tag számláján pedig egyidejűleg jóváírásra kerül.

A fizetési rendszer akkoriban azzal az elgondolással került létrehozásra és fejlesztésre, hogy csatlakozásra alkalmas legyen a TARGET rendszerhez. A VIBER kommunikációs

⁷ Magyarországon 2011-ben megszűnt a GBC-kártyarendszer

⁸ Delivery vs payment, azaz az elv lényege, hogy az ügylet megkötése után a tényleges "szállítás", azaz teljesítés csak fizetést követően (amikor a VIBER-ben elszámolódott) történik meg.

szolgáltatója a SWIFT⁹, azaz a résztvevők egymás közötti üzenetei ezen keresztül továbbíthatódnak. Egy banki átutalás adatai kódolva kerülnek rögzítésre és továbbításra, biztosítva ezzel a harmadik fél hozzáférhetetlenségét.

Elsődlegesen a nagy értékű, bankközi és időkritikus átutalások kiegyenlítésére szolgál, de forgalmazódnak benne ügyfeleket érintő tételek is.

A nagy értékű fizetések megértéséhez az alábbi táblázat szolgál, amely azt mutatja be, hogy a BKR-ben és a VIBER-ben mennyiségben és értékben, milyen megoszlással számoltak el fizetési megbízások, amely mutatja, hogy bár VIBER-ben ugyan mennyiségileg a teljes forgalomhoz képest kevesebb megbízás teljesül, értéket tekintve messze beelőzi a BKR forgalmát. Összértéküket tekintve így közel azonos a két rendszer forgalma.

1. táblázat: A fizetési rendszerekben lebonyolított forgalom darabszám és érték szerinti megoszlása 2011-ben

	Darabszám szerinti megoszlás (%)											
	2011.											
	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december
Bankközi Kliring Rendszer	99,32	99,33	99,35	99,37	99,35	99,35	99,32	99,25	99,21	99,29	99,26	99,30
MNB forgalom	0,68	0,67	0,65	0,63	0,65	0,65	0,68	0,75	0,79	0,71	0,74	0,70
Bankközi fizetési rendszerek összesen	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

	Érték szerinti megoszlás (%)											
	2011.											
	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december
Bankközi Kliring Rendszer	4,43	4,32	4,19	4,43	4,47	4,15	4,52	3,71	4,45	4,98	4,53	5,04
MNB forgalom	95,57	95,68	95,81	95,57	95,53	95,85	95,48	96,29	95,55	95,02	95,47	94,96
Bankközi fizetési rendszerek összesen	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Forrás: MNB 2012.07.16.-i, 2011-re vonatkozó pénzforgalmi adatai alapján¹⁰

⁹ Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication, a Nemzetközi Bankközi Pénzügyi Telekommunikációs Társaság

¹⁰ <http://www.mnb.hu/Statistika/statistikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/xiii-penzforgalmi-adatok/penzforgalmi-adatok-2011> (2012.07.16)

5.1. A VIBER TAGJAI

A Magyar Nemzeti Bank azon kívül, hogy üzemelteti a rendszert, egyúttal tagja is.

A piaci infrastruktúra az Európai Gazdasági Térségen belüli szakmai felügyelet illetve felvigyázás alatt álló, EGT-n belüli székhellyel rendelkező, vagy fióktelep formájában működő, fizetési rendszer működtetése vagy értékpapír elszámolási tevékenységet, központi szerződő fél vagy központi értéktár tevékenységet folytató pénzügyi intézmény. Magyarországon piaci infrastruktúra a KELER Zrt., valamint a GIRO Zrt., melyek a kapcsolódó elszámolási rendszereikbe benyújtott fizetési és forint elszámolására vonatkozó megbízásait a VIBER rendszerbe küldik teljesítésre.

A VIBER közvetlen tagjai lehetnek még belföldi hitelintézetek, az EGT-n belül székhellyel rendelkező egyéb pénzforgalmi szolgáltatók, befektetési vállalkozások.

Lehetőség van arra is, hogy valamely intézmény közvetett módon tagja legyen a rendszernek, ebben az esetben egy közvetlen VIBER tag levelezett ügyfele.

5.2. LIKVIDITÁS A VIBER-BEN

A közvetlen¹¹ VIBER tagok likviditása a Magyar Nemzeti Banknál vezetett pénzforgalmi számla pozitív¹² egyenlegéből, valamint a napközbeni hitelkeret képzésre jogosult VIBER tagok esetében a napközbeni hitelkeret összegéből tevődik össze.

A hitelkeret képzésére jogosult VIBER tag napközbeni hitelkeretének fedezete a KELER Zrt.-nél MNB kedvezményezettséggel zárolt értékpapír portfólió azon része, amelyet a VIBER tag még nem használt el egynapos, illetve egy napnál hosszabb lejáratú fedezett hitelek fedezetéül.

5.3. PRIORITÁS A VIBER-BEN

A VIBER 99 prioritást kezel, melyet meghatározott felosztásban használhatnak a résztvevők, s ahol az alacsonyabb számmal ellátott fizetési megbízások élveznek elsőbbséget. A benyújtó az általa indított fizetési megbízásokat prioritáskóddal láthatja el, rendelkezése hiányában a VIBER 98-as prioritáskódot képez meg.

¹¹ A közvetett tagok nem vezetnek az MNB-nél pénzforgalmi számlát, hanem valamelyik közvetlen tag alatt csatlakoztak

¹² Negatív egyenleg esetén már felhasználásra kerül a hitelkeret (hitelkeretre jogosult ügyfél esetén).

6. UNIÓS ELŐÍRÁS A FIZETÉSI RENDSZEREKRE VONATKOZÓAN, AVAGY A TARGET ÉLETRE HÍVÁSA

Az Európai Közösséget létrehozó szerződés 105. cikke, valamint az Európai Központi Bank Alapokmány 3.1 cikke alapján a Központi Bankok Európai Rendszerének (KBER) egyik alapvető feladata az Unió közös és egységes monetáris politikájának meghatározása, valamint végrehajtása. Másik alapvető feladataként jelölte meg a fizetési rendszerek zavartalan működésének biztosítását. Az Alapokmány 22. cikke rendelkezik arról, hogy az EKB és a nemzeti központi bankok létrehozhatnak létesítményeket az Unión belül, amely biztosítja az uniós illetve más országok közti hatékony fizetési rendszereket.

A fentiek magában foglalják olyan fizetési rendszerek szükségességét, amelyek segítségével a nemzeti központi bankok és a hitelintézetek közötti monetáris politikai műveletek időben és biztonságosan végezhetik el, s melyek elősegítik az euroövezeten belüli egységességet. Ezek a célok indokolták egy közös fizetési rendszer létrejöttét, amely magas szintű biztonsággal, nagyon rövid feldolgozási idővel, és alacsony költséggel működik, amely a TARGET rendszerrel valósult meg először.

7. A TARGET2 ELŐDJÉNEK (TARGET) RÖVID BEMUTATÁSA

t
a
r
g
€
t
rans-European
utomated
real-time
ross settlement
xpress
ransfer system

A TARGET egy valós idejű, bruttó elszámolási rendszer, amelyen keresztül euro pénznemben bonyolódnak a tranzakciók. A TARGET több, nemzeti valós idejű, bruttó elszámolási rendszer összekapcsolódásával jött létre. A valós idejű bruttó elszámolás angolul Real Time Gross Settlement, amelyből elterjedt az RTGS rövidítés, amelyet az EKB iránymutatás is használ.

A nemzeti RTGS rendszerek kapcsolódhattak összeköttetést biztosító technikai rendszeren, vagy kétoldalú kapcsolaton keresztül a TARGET rendszerrel. A nem részt vevő tagállamok, azaz ahol nem került bevezetésre az euro, szintén csatlakozási lehetőséget kaptak, amennyiben fizetési rendszereik megfeleltek a minimum feltételeknek, és képesek voltak az euro mellett feldolgozni saját nemzeti pénznemük elszámolását is.

Voltak kötelező jelleggel a rendszerbe küldendő tételek (például a monetáris politikai műveletekből adódó tranzakciók), illetve a kötelező fizetéseken túlmenően lehetőség volt egyéb fizetések teljesítésére is a rendszerben.

Az Európai Központi Banknak, és valamennyi nemzeti központi banknak üzemeltetnie kellett egy összeköttetést biztosító rendszert, amelyen keresztül lehetőség nyílt a TARGET-en belül a határon átnyúló fizetések feldolgozására is.

2. táblázat: Az EKB/2005/16 számú iránymutatása¹³ alapján a TARGET résztvevő rendszerei

NEMZETI RTGS-RENDSZEREK			
Tagállam	A rendszer neve	Teljesítő bank	Székhely
Belgium	Electronic Large-value Inter-bank Payment System (ELLIPS)	Banque Nationale de Belgique/ Nationale Bank van België	Brüsszel
Németország	RTGS ^{13a}	Deutsche Bundesbank	Frankfurt
Görögország	Hellenic Real-time Money Transfer Express System (HERMES)	Bank of Greece	Athén
Spanyolország	Servicios de Liquidación del Banco de España (SLBE)	Banco de España	Madrid
Franciaország	Transferts Banque de France (TBF)	Banque de France	Párizs
Írország	Irish Real-time Interbank Settlement System (IRIS)	Central Bank and Financial Services Authority of Ireland	Dublin
Olaszország	Sistema di regolamento lordo (BIREL)	Banca d'Italia	Róma
Luxemburg	Luxembourg Interbank Payment Systems (LIPS-Gross)	Banque centrale du Luxembourg	Luxembourg
Hollandia	TOP	De Nederlandsche Bank	Amszterdam
Ausztia	Austrian Real-time Interbank Settlement System (ARTIS)	Oesterreichische Nationalbank	Bécs
Portugália	Sistema de Pagamentos de Grandes Transacções (SPGT)	Banco de Portugal	Lisszabon
Finnország	Bank of Finland (BoF-RTGS)	Suomen Pankki	Helsinki

Forrás: EKB

7.1. A TARGET TÜNDÖKLÉSE ÉS ELHALVÁNYULÁSA

Az első generációs rendszer követendő példává nőtte ki magát megbízhatósága, gyors feldolgozási ideje, valamint a nyújtott szolgáltatási szintjének köszönhetően, és éveken keresztül sikeresen működött. A kitűzött alapelveket teljesítette, azaz lehetővé tette az egységes uniós monetáris politika bevezetését, csökkentette a rendszerkockázatot, közreműködött az euroban történő nemzeti és határon átnyúló fizetésekben is.

A TARGET több uniós tagállam saját maga által kialakított és üzemeltetett RTGS rendszerének az összekapcsolódását jelentette, melyek külön-külön teljesítettek bizonyos szín-

¹³ Az új generációs TARGET2 rendszer miatt mára már hatályát veszítette ez az iránymutatás

tű minimum követelményeket, mégis az egyes rendszerek különböző kommunikációs csatornákat használtak, eltérő szünnapokat és üzemidőket alkalmaztak, valamint a forgalmazott üzenetek típusai is eltérhettek, ezáltal decentralizált szerkezetű volt, aminek több hátránya is volt, például megemelte a működési költségeket és versenyhelyzet alakult ki.

A bruttó elvű elszámolás sem volt kötelező, például a német RTGS^{plus} egy kevert (nettó és bruttó elszámolási elveket is tartalmazott) rendszer volt, amely likviditás megtakarítási előnye miatt volt kedvelt.

A résztvevők szükségét érezték egy jobban harmonizáló, és egységes díjpolitikát alkalmazó rendszer létrehozásának, s valamennyi tagban felmerült egy egységes platform használata iránti igény. Végül az EKB kormányzótanácsa 2002. október 24-én stratégiai döntést hozott a TARGET következő generációjáról.

8. A TARGET2

Második generációja a TARGET rendszernek, a kialakítása során figyelembe vették a korábbi rendszerben tapasztaltakat.

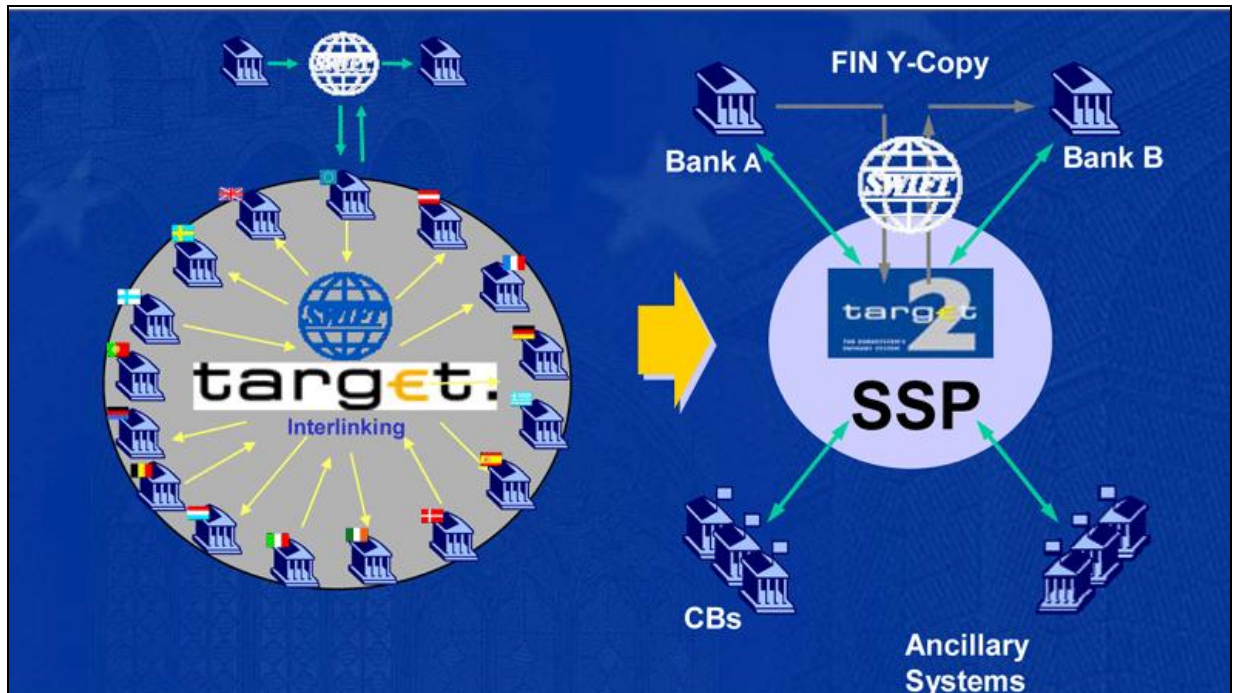
A rendszerrel szemben az az alapelv megmaradt, miszerint a fontos, nagy értékű euro fizetések teljesítésére szolgál jegybank pénzben, és továbbra sem került alsó összeghatár meghatározásra, amely alatt ne lehetne megbízást benyújtani a rendszerbe.

A fizetések három nagy csoportja:

- Vannak kötelező jelleggel megjelölt fizetések, amelyeket a TARGET2 rendszerbe kell irányítani
- A fizetési megbízások bizonyos körére javasolt a rendszer használata, de nem kötelező
- A harmadik körbe tartoznak azok a tételek, amelyeket a tagok döntése szerint irányíthatnak a rendszerbe.

2007. november 19-től kezdődően a TARGET rendszert felváltotta az új generációs TARGET2, amit Egységes Közös Platformnak (angolul: Single Shared Platform, SSP) neveztek el, ami bár centralizált, mégis jogi értelemben decentralizált maradt elődjéhez hasonlóan, tekintve, hogy jogilag több RTGS fizetési rendszer kapcsolódását jelenti.

Öt évnyi tervezés, fejlesztés és tesztelést követően az átállás szakaszosan történt meg, előre meghatározásra került mely tagállamok mikor, melyik szakaszban csatlakoznak az új generációs rendszerhez, a folyamat 2008 májusára zárult le.

1. ábra: A részt vevő rendszerek TARGET rendszerből TARGET2-be való integrálódás ábrája¹⁴

Forrás: EKB

Az első szakaszban, 2007. november 19-n Ausztria, Ciprus, Németország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta és Szlovénia integrálódott, a csatlakozás sikerrel zárult, s bizonyította a TARGET2 életre hívásának jogosságát. A második szakaszban csatlakozott Belgium, Finnország, Franciaország, Írország, Hollandia, Portugália és Spanyolország. Végül 2009. május 19-n az utolsó csoport is integrálódott a második generációs rendszerbe, Dánia, Észtország, Görögország, Olaszország, Lengyelország és az Európai Központi Bank (EKB)

¹⁴ CBs a központi bankok rövidítése, míg az Ancillary Systems a kapcsolódó rendszereket (pl.: értéktárak, kis összegű elszámolóházak) jelöli

3. táblázat: Migrációs csoportok (TARGET-ből TARGET2-be történő átállás)

Migrációs csoportok		
Első csoport	Második csoport	Harmadik csoport
Ausztria	Belgium	Dánia
Ciprus	Finnország	Észtország
Németország	Franciaország	Görögország
Lettország	Írország	Olaszország
Litvánia	Hollandia	Lengyelország
Luxemburg	Portugália	EKB
Málta	Spanyolország	
Szlovénia		

Forrás: EKB

Elődjéhez hasonlóan valós idejű, bruttó elszámolású kiegyenlítést biztosít az euro pénznemben történő fizetésekre, méghozzá az elvárásoknak megfelelően, jegybanki pénzben. Az Egységes Közös Platform biztosítja, hogy azonos technikai feltételekkel és módszerekkel kerüljenek beküldésre, feldolgozásra a fizetési megbízások. Jogilag viszont továbbra is RTGS rendszerek együttesét jelenti.

A TARGET2 közös műszaki platformját három uniós központi bank alakította ki és üzemelteti, nevezetesen a Deutsche Bundesbank, a Banque de France és a Banca d'Italia.

2. ábra A TARGET2 rendszert kialakító és üzemeltető központi bankok homlokzati képei

Forrás: EKB

A TARGET2 rendszeren belül minden euroövezeti központi bank saját rendszerét üzemelteti, melyek a TARGET2 tagrendszerek. A tagrendszer neve és a kapcsolódó euroövezeti központi bank, vagy tagállam nevének, vagy rövidítésének az összetételéből áll, például az EKB TARGET2 tagrendszerének a neve: TARGET2-EKB.

Lehetőség van arra, hogy olyan tagállamok központi bankjai is csatlakozzanak a rendszerhez, amely nem vezette be még az eurot (angolul: out country), mint hivatalos pénznemet, ebben az esetben valamennyi eurorendszerbeli központi bankkal megállapodást kell kötniük, s meg kell felelnie az EKB TARGET2-re vonatkozó iránymutatásának¹⁵.

A TARGET2 résztvevők egy euroövezeti központi banknál az Egységes Közös Platform Fizetési Moduljában (Payment Modul, PM) számlát vezetnek, melyen keresztül történik meg a résztvevők fizetéseinek kiegyenlítése. Alkalmasnak kell lenniük a résztvevőknek fizetési megbízás benyújtására és fogadására a TARGET2-n keresztül.

A fizetési rendszerhez lehetőség van közvetett résztvevőként is csatlakozni, ebben az esetben megállapodást kell kötni egy közvetlen résztvevővel¹⁶ fizetési megbízások benyújtására és fogadására a közvetlen résztvevő Fizetési Modulban (PM) vezetett számláján keresztül.

8.1. A TARGET2 KÖTELEZŐ HASZNÁLATA ELSZÁMOLÁSI SZOLGÁLTATÁSOK ESETÉN

A TARGET2 rendszerben kötelező jelleggel a következő fizetési megbízások kerülnek feldolgozásra:

- Közvetlenül az euroövezet monetáris politikai műveleteiből eredő vagy azokkal összefüggő (az Eurorendszer közreműködik vagy küldő vagy fogadó oldalon) fizetési megbízások
- Az Eurorendszert érintő devizaműveletek euro lábának kiegyenlítése
- A határon átnyúló nagy értékű nettó elszámolási rendszerek tranzakcióiból eredő euro átutalások kiegyenlítése
- A rendszerkockázati szempontjából jelentős, euro alapú kisösszegű fizetési rendszerek tranzakcióiból eredő euroban történő átutalások kiegyenlítése (EURO1)
- Minden egyéb, TARGET2-résztvevőknek indított euro fizetési megbízás

¹⁵ EKB/2007/2

¹⁶ A közvetlen résztvevőnek el kell ismernie ebben az esetben a rendszertagot közvetett résztvevőként, és szerepeltethető az ún. TARGET2 hivatalos címlistában.

8.2. A TARGET2 KÖTELEZŐ MODULJAI, RENDSZERELEMEI

Az Egységes Közös Platform legfontosabb, Fizetési Modulja mellett további kötelezően használandó rendszerelemek is tartoznak, használatukra a központi bankkal együtt csatlakozó résztvevőknek is fel kell készülniük.

A kötelező modulok az alábbiak:

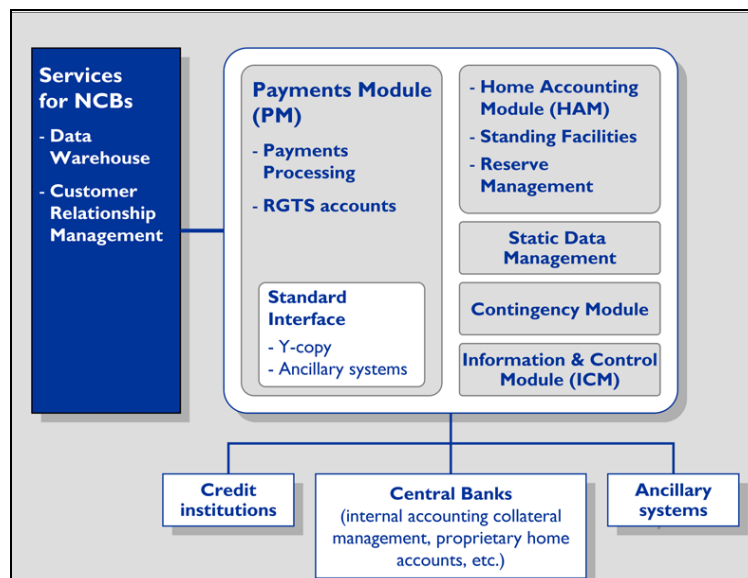
- Fizetési Modul (**Payments Module, PM**), amelyben minden közvetlen tagnak van legalább egy számlája, amelyen a fizetési megbízások valós idejű teljesítése történik.
- Információs és kontrol modul (**Information and Control Module, ICM**), ami a számla menedzselését és annak valós idejű monitorozását teszi lehetővé
- Tartalék modul (**Contingency Module, CM**) a közös platform meghibásodása esetén a háttér rendszerre történő átállás ideje (2 óra) alatt kötelező a használata a kritikusnak minősített fizetési megbízások teljesítésére, melyet ezen időszak alatt a jegybankok működtetnek.
- Törzsadat kezelést (**Static Data, SD**) biztosító modul
- Adattárolást, archiválást, számlainformációkat (**Customer Related Service System, CRSS**) kezelő modul

8.2.1. A Fizetési Modul (Payment Modul, PM)

A fizetési szolgáltatás valós idejű lebonyolítását végzi, tartalmazza valamennyi TARGET2 tag (hitelintézetek, központi bankok, elszámolóházak és egyéb tagok) RTGS számláját, melyek a SWIFT interfészen keresztül kapcsolódnak.

A TARGET2 tagok a saját központi bankjukkal kötött bankszámlaszerződéssel válnak taggá, a rendszernek minden tagjára egyformán érvényes szabályrendszer vonatkozik, mindezek mellett a központi bankok bizonyos területen saját, csak belföldön érvényes, helyi szabályokat és hazai rendszereket is létrehozhatnak.

A fizetési megbízásokat minden tag közvetlenül, azaz a vele szerződést kötött központi bank közreműködése nélkül juttatja el a fizetési modulba, a tagok rendelkezésére álló összlikviditásának rendelkezésre bocsátása viszont a központi bank feladata. Hitelkeret biztosítását a tagoknak, illetve annak fedezettségét és nyilvántartását a központi bank végzi. A Fizetési Modul hátránya, hogy nem euro deviza fizetéseket nem képes kezelni.

3. ábra: A TARGET2 moduljai

Forrás: EKB (A TARGET2 technikai leírása alapján)

8.3. A TARGET2 RENDSZER OPCIONÁLIS MODULJAI

Az Egységes Közös Platformnak vannak opcionális elemei is, amelyek igénybe vétele nem kötelező, de érdemes felmérni a szolgáltatást, mert ezek használata esetén elkerülhetők a saját fejlesztések költségei, tehát a központi bankoknak mérlegelési lehetőségük van, hogy igénybe veszik-e, vagy saját üzemeltetésben látják el továbbra is a feladatokat, amelyekre a modulok alkalmasak egyébként.

Az opcionális modulok az alábbiak:

- ügyfélszámla-vezető modul (**H**ome **A**ccounting **M**odule, HAM), mely lehetőséget ad a saját hazai analitikus számlavezető rendszer kiváltására
- jegybanki rendelkezésre állás teljesítésére (**S**tanding **F**acilities, SF) alkalmas modul
- kötelező tartalékkezelésre és mérésre (**R**eserve **M**anagement, RM) szolgáló modul
- számlázó modul (**C**onsumption, **R**eport and **I**nvoicing **S**upport **P**rocess, CRISP)
- ügyfélkapcsolati modul **C**ustomer **R**elationship **A**nd **K**nowledge of **S**ystem (CRAKS), melyen belül kettő különböztethető meg:

CRAKS1 – lekérdezések és riportok készítésére

CRAKS3 – ügyfélkapcsolat (események, kommentek, ügyfelek támogatására)

8.3.1. Az ügyfélszámla-vezető modul (Home Accounting Module, HAM)

A TARGET2 által nyújtott opcionális ügyfélszámlavezető rendszer az Egységes Közös Platformon, amely lehetővé teszi a TARGET2 rendszerhez csatlakozott központi bankok számára, hogy ezzel kiváltsák saját analitikus számlavezető rendszerüket. Ekkor a közös műszaki platformhoz hasonlóan szintén ennek a modulnak az üzemeltetését is a három uniós központi bank (Bundesbank, a Banque de France és a Banca d'Italia) végzi teljes körűen.

Döntési kérdés, hogy valamennyi jelenlegi számlavezetési funkciót alkalmas-e ellátni ez az opcionális modul, vagy vannak olyan funkciók (például egyéb devizában bonyolított ügyletek), amely miatt a hazai központi bank kénytelen saját üzemeltetésű rendszerét (TARGET2 terminológiában angolul: **Proprietary Home Account**, PHA) fenntartani.

8.3.2. Jegybanki rendelkezésre állás modul (Standing Facilities SF)

A TARGET2 szintén opcionális modulja, az egynapos jegybanki eszközökkel (egynapos betételhelyezés és egynapos fedezett hitelnyújtás¹⁷) kapcsolatos jegybanki feladatok ellátására fejlesztették ki, amelyek kiemelt szerepet töltenek be a monetáris politikai eszköztárban.

8.3.3. A számlázás modul (CRISP)

A TARGET2 rendszerrel kapcsolatos díjakat számítja ki, amelyek terhelését biztosítja a Fizetési Modulban vagy az opcionális számlavezető rendszerben (HAM). A központi bankok feladata marad a számlák elkészítése akár elektronikusan történő eljuttatása vagy ki-nyomtatása papír alapon és postázása a rajta keresztül csatlakozott hitelintézetek részére.

8.3.4. A jegybanki lekérdezések és riportok modul (CRAKS1)

A TARGET2 rendelkezik saját, önálló adattárházzal, amely a CRACKS1 modul, amellyel lehetőség van a tárgynapot megelőzően adatokat lekérdezni, azaz az információs és kontrol modullal (ICM) ellentétben nem a napon belüli, valós idejű monitorozást szolgálja. Lehetőség van a modullal előre definiált, vagy tetszőleges lekérdezések használatára.

¹⁷ A jegybanki rendelkezésre állás egynapos likviditás bővítésére vagy szűkítésére szolgál. Az egynapos betét arra szolgál, hogy a bankrendszer likviditástöbbletét betét formájában elhelyezze a hazai jegybanknál, a másik konstrukció az egynapos hitel, ami a bankrendszer likviditáshiányát ellensúlyozza.

8.3.5. Az ügyfélkapcsolatok modul (CRAKS3)

Az ügyfélmenedzsment modul képes az ügyfelekkel (központi bank esetében pl.: a hazai hitelintézetek, kapcsolódó rendszerek) kapcsolatos dokumentumok (szerződések, bank-számla felett rendelkezők aláírásai) nyilvántartására, illetve használható az ügyfelek értesítésére a rendszeren keresztül, valamint az ügyfelekre vonatkozóan akár különböző események lekérdezésére.

8.4. LIKVIDITÁS A TARGET2-BEN

A TARGET2 résztvevő fizetési modulban vezetett számláján rendelkezésre álló pozitív egyenleg, valamint amennyiben jogosult, akkor a központi bank által adott napközbeni hitelkeret összege adja a rendelkezésre álló likviditást a rendszerben. Csak euroövezeti központi bank nyújthat a rendszerben napközbeni hitelt, olyan tagállamok központi bankja, amely nem vezette be még az eurot, nem nyújthat, csak az EKB, az általa nyújtott hitel az adott napra korlátozódhat csak, nem alakítható át egynapos hitellé.

A likviditáskezelés a résztvevők egyéni felelőssége. A jegybank rugalmas módszert alkalmazhat a bankok igénye alapján a likviditást megtakarító szolgáltatások és a fedezett hitelek alkalmazásában.

8.5. PRIORITÁSOK A TARGET2-BEN

Prioritások megadásának lehetőségét biztosítani kell egy fizetési rendszerben, oly módon, hogy ameddig egy fizetési tétel nem teljesül, addig az eredetileg megadott prioritást lehetőség legyen megváltoztatni. A TARGET2 rendszerben is minden fizetési megbízást prioritással kell ellátni, melyek az alábbiak lehetnek:

- normál fizetési megbízás (2. prioritási osztály)
- sürgős fizetési megbízás (1. prioritási osztály)
- nagyon sürgős fizetési megbízás (0. prioritási osztály).

Ha a fizetési megbízáson nem tüntettek fel prioritást, az normál fizetési megbízásként kezelendő. Nagyon sürgős fizetési megbízást kizárólag központi bankok jelölhetnek meg, illetve egyéb résztvevők abban az esetben ha a CLS Nemzetközi Bank¹⁸ számára indítanak, vagy onnan fogadnak fizetéseket, továbbá a kapcsolódó rendszeren keresztüli likviditászvezetések esetében.

¹⁸ A devizaügyletek elszámolását végző CLS (a Folyamatosan Kapcsolt Kiegyenlítési Rendszer (Continuous Linked Settlement system) rendszer üzemeltetője

8.6. A TARGET2 KOMMUNIKÁCIÓS CSATORNÁJÁRÓL RÖVIDEN

A TARGET2 esetében is az üzenetek váltásakor a kommunikációs szolgáltató a SWIFT, tehát minden résztvevőnek csatlakoznia kell a SWIFT-hez is, ahol egyedi SWIFT BIC¹⁹ azonosítja őket. Az éles indulást megelőzően minden résztvevőnek meg kell felelnie egy teszt sorozaton, mellyel igazolja technikai és üzemeltetési alkalmasságát, felkészültségét a rendszer használatához.

Fizetési megbízások benyújtásához és a Fizetési Modulban történő üzenetváltáshoz a SWIFTNet FIN Y-copy szolgáltatása kerül felhasználásra. Erre a célra egy erre kijelölt zárt SWIFT felhasználói csoport (angol terminológiában **Closed User Group**: CUG) kerül felállításra. Az ilyen TARGET2 CUG-on belül a fizetési megbízásokat közvetlenül a fogadó TARGET2-résztvevőnek címzik, a BIC kódjának a SWIFTNet FIN üzenet fejlécében történő megjelölésével.

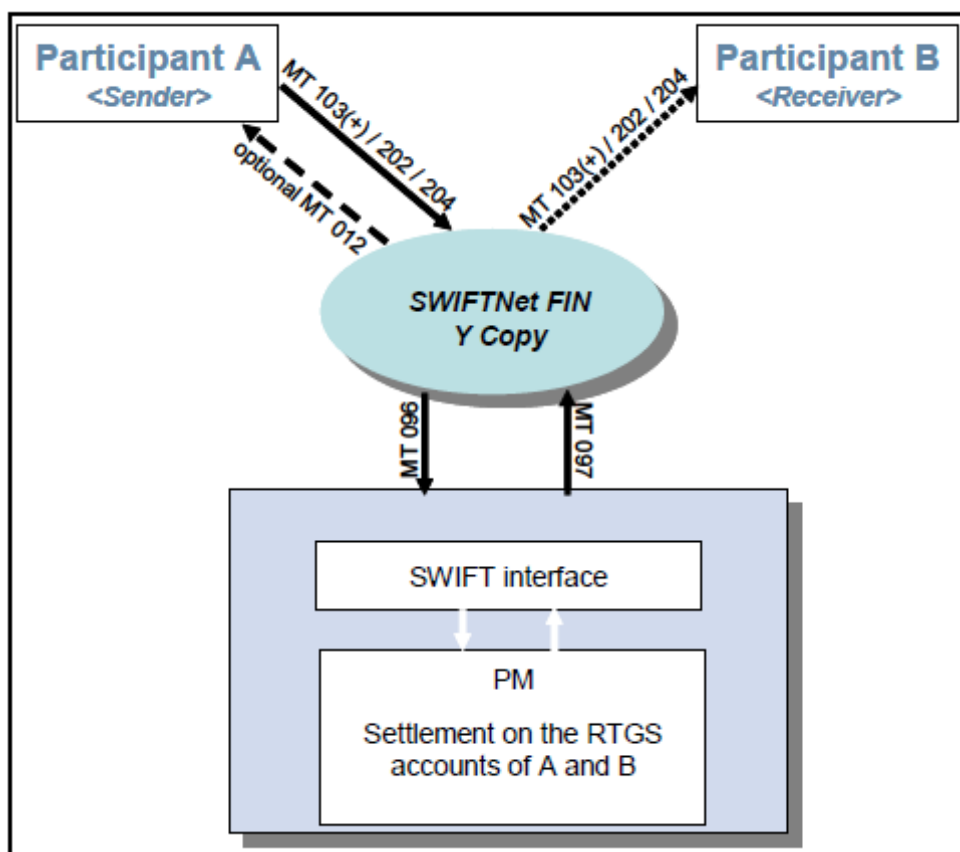
8.6.1. A SWIFT Y-copy szolgáltatásáról röviden

A TARGET2 és a VIBER is úgynevezett Y formátumú FIN Copy-t használ. A FIN Copy-ból létezik még T és V formátumú is. Az Y formátum esetén a megbízó tag (*Participant A* az ábrán) a fizetési megbízást, ami történhet MT²⁰103, MT103+, MT202 vagy MT204 SWIFT üzenet, megcímzi a kedvezményezett tag BIC kódjára az üzenet fejlécében, nevezetesen a 103-as mezőben pedig feltünteti a FIN Copy indikátort, ami a TARGET2 esetében a „TGT” (a VIBER esetében ez „HUF”), és ez az indikátor jelzi a SWIFT-nek, hogy a megbízást nem közvetlenül a címzettnek kell továbbítania, hanem a TARGET2 FIN Copy szerverének, ahol a fedezetvizsgálat (elegendő likviditással rendelkezik-e az indító ahhoz, hogy a fizetési megbízás teljesüljön).

A szerver megállítja a megbízást, majd egy MT096-os SWIFT üzenetben az eredeti üzenet mezőit továbbítja a TARGET2 rendszer fizetési moduljába.

A rendszer ez alapján megvizsgálja, hogy a terhelendő számlán rendelkezésre áll-e a megfelelő fedezet. Amennyiben igen, akkor a tételt könyveli, és a könyvelés tényéről egy MT097-es üzenettel értesíti a FIN Copy-t. A pozitív válasz vétele után a FIN Copy továbbengedi a fizetési megbízást a címzett résztvevőnek (*Participant B* az ábrán). Ezzel egyidőben, amennyiben ezt a szolgáltatást kérte az indító fél, egy MT012-es SWIFT üzenetet küld a megbízó banknak, ami a fizetés teljesülését igazolja vissza a feladónak.

¹⁹ Nyolc vagy tizenegy karakterből álló karakter, az MNB esetén például MANEHUHBXXX

4. ábra: SWIFT fizetési üzenetek áramlása a TARGET2 rendszerben

Forrás: EKB (A TARGET2 technikai leírása alapján)

8.7. ÜZEMIDŐ

A napközbeni feldolgozás 7:00 és 18:00 közt üzemel²¹. 17:00-kor az ügyféltételek befogadásának zárása történik, azaz az olyan fizetéseké, ahol a fizetés küldője és/vagy a fogadója nem közvetlen vagy közvetett résztvevő, hanem valamely résztvevő ügyfele, ezeket a TARGET2 rendszer SWIFT MT103 vagy MT103+ üzenetek használatával azonosítja.

8.8. A TARGET2 TAGJAI

A TARGET2 tagjai lehetnek:

- Európai Gazdasági Térségben (EGT) bejegyzett hitelintézet, beleértve a fiókokat is
- EGT-en kívül bejegyzett hitelintézet, feltéve, hogy az EGT területen fiókkal rendelkezik
- A tagországok központi bankjai és az EKB

²⁰ Message Type rövidítése SWIFT szabvány szerinti üzenet típust jelöl

²¹ A VIBER 08:00 és 18:00 között üzemel, az ügyfél tételre vonatkozó befogadási idő igazodik a TARGET2 rendszerhez

A jegybank felveheti közvetlen résztvevőnek:

- A tagállamok központi kormányzatainak vagy regionális szerveinek pénzpiacon aktív kincstárait
- állami intézményeket, amelyek jogosultak ügyfeiknek számlát vezetni
- EGT-ben bejegyzett befektetési vállalkozásokat
- EGT-ben bejegyzett, elszámolási vagy kiegyenlítési szolgáltatásokat nyújtó szervezetek, melyek működését az illetékes hatóság felvigyázza
- hitelintézeteket

Fontos kitérni arra, hogy az elektronikuspénz-kibocsátó intézmények nem jogosultak részt venni a TARGET2 rendszerben, az elektronikuspénz-kibocsátó intézmények tevékenységének megkezdéséről, folytatásáról és prudenciális felügyeletéről szóló, 2000. szeptember 18-i 2000/46/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv értelmében. Későbbi fejezetben kifejtésre kerül ennek jelentősége, a hazai jegybank csatlakozására nézve.

8.9. A KIEGYENLÍTŐ KÖZPONTI BANKOK SZEREPE A TARGET2-BEN

Minden egyes euroövezeti központi bank kiegyenlítő központi bankként jár el azon bankok vonatkozásában, amelyek számára számlát vezet a fizetési modulban.

Az következő táblázatban a tagállamokat és a tagságot oly módon kell értelmezni, hogy a központi bank nem önállóan, saját euro fizetéseinek lebonyolítása érdekében csatlakozott, hanem a teljes nemzet valamennyi bankjával és egyéb elszámolási rendszereivel, amelyek közt vannak olyan tagállamok is, amelyek egyelőre nem euroövezeti tagok.

4. táblázat: TARGET2 rendszerben részt vevő központi bankok (2012)

EU tag neve	Euroövezet tag	TARGET2 Tag
Ausztria	✓	✓
Belgium	✓	✓
Bulgária	✗	✓
Ciprus	✓	✓
Csehország	✗	✗
Dánia	✗	✓
Egyesült Királyság	✗	✗
Észtország	✓	✓
Finnország	✓	✓
Franciaország	✓	✓
Görögország	✓	✓
Hollandia	✓	✓
Ireland	✓	✓
Lengyelország	✗	✓
Lettország	✗	✓
Litvánia	✗	✓
Luxemburg	✓	✓
Magyarország	✗	✗
Málta	✓	✓
Németország	✓	✓
Olaszország	✓	✓
Portugália	✓	✓
Románia	✗	✓
Spanyolország	✓	✓
Svédország	✗	✗
Szlovákia	✓	✓
Szlovénia	✓	✓

Forrás: EKB

Az Európai Központi Bankot is beleértve, jelenleg 18 euroövezeti központi bank egyben TARGET2 tag is, vannak olyan országok is, Bulgária, Dánia, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Románia (6 tagállam), amelyek egyelőre nem tagjai az euroövezetnek, mégis a jegybank és vele együtt a nemzeti bankrendszer csatlakozott a TARGET2 rendszerhez. A TARGET2-ben egyenlítik ki fizetési megbízásaikat (elszámolóházak, értéktárak, egyéb piaci infrastruktúrák), vagyis használják kiegyenlítő platformként.

5. ábra: A TARGET2 rendszerbe központi bankként csatlakozott országok térképe

Forrás: EKB

Amint hazánkban is bevezetésre kerül az euro, akkor a jelenleg kiegyenlítésül szolgáló VIBER-t, felváltja a TARGET2, s az MNB közvetlen TARGET2 tagsága²² ekkor megszűnik és központi bankként, jegybankként fog a saját maga által üzemeltetett TARGET2 tagrendszerével az országgént történő csatlakozásért felelni. Egy tagállam csatlakozása azt jelenti, hogy a központi bank csatlakozik a TARGET2 megállapodáshoz a bankközösséggel együtt, ezzel jogilag egy TARGET2 komponenst alkot, így válik a közös platform használójává. Az EKB erősen korlátozza a jegybankok TARGET2 rendszeren kívüli kiegyenlítési szolgáltatásaikat, ami azt is maga után vonja, hogy a BKR, valamint a KELER is kötelezően a TARGET2 rendszerben fog kiegyenlíteni jegybankpénzben.

9. A MAGYAR NEMZETI BANK JELENLEGI, KERESKEDELMI BANKI (KÖZVETLEN TAG) CSATLAKOZÁSA A TARGET2 RENDSZERHEZ

A Magyar Nemzeti Bank 2005 óta a HUNSTEP2 rendszeren keresztül, a STEP2 rendszer tagjaként lehetőséget nyújt ügyfelei részére, hogy közvetett tagként csatlakozhassanak a kis összegű euro elszámolásforgalomhoz.

²² következő fejezetben kifejtésre kerül a jelenlegi tagság miértje és mikéntje

A HUNSTEP2 szolgáltatás alapvető célja, hogy az EGT-n belül minden hitelintézet felé olcsó és automatikusan feldolgozható átutalásokat lehessen indítani a 2560/2001/EK rendeletnek megfelelően. A STEP2 tételek kiegyenlítése az EURO1 pán-európai nagy értékű nettó fizetési rendszerben történik, a tételek fedezetét az MNB utalja át. Tekintettel arra, hogy 2010-ben a kiegyenlítés folyamata megváltozott, a fedezet beutalását a TARGET2 rendszeren keresztül kell biztosítani, így szükségessé vált a közvetlen TARGET2 tagság.

A Magyar Nemzeti Bank 2011-ben a Deutsche Bundesbankon keresztül közvetlenül csatlakozott, így a nyilvános TARGET2 listában is szerepel több hazai kereskedelmi bank mellett.

5. táblázat: A TARGET2 rendszerhez csatlakozott hazai bankok

Tag BIC kódja	Tag neve	Tagság típusa
BUDAHUHBXXX	Budapest Bank Ltd.	Közvetett tag
INGBHUHBXXX	ING BANK ZRT	Közvetett tag
KODBHUHBXXX	KDB Bank Hungary LTD	Közvetett tag
MANEHUHBXXX	Magyar Nemzeti Bank	Közvetlen tag
MKKBHUHBXXX	MKB Bank	Közvetett tag
OTPVHUHBXXX	OTP BANK PLC.	Közvetlen tag
TAKBHUHBXXX	Magyar Takarékszövetkezeti Bank RT.	Közvetett tag
UBRTHUHBXXX	Raiffeisenbank Ungarn	Közvetett tag

Forrás: EKB (utoljára 2012. október 02-n frissített TARGET2 résztvevők listája alapján)

10. A KAPCSOLÓDÓ ELSZÁMOLÁSFORGALMI RENDSZEREK CSATLAKOZÁSA (BKR, KELER)

A kapcsolódó rendszerek az EKB/2007/2 iránymutatás szerint olyan rendszerek, melyeket valamely illetékes hatóság felügyelete és/vagy felvigyázása alá tartozó, az EGT területén letelepedett jogalany irányít és megfelel az euro pénznemben szolgáltatásokat kínáló infrastruktúrák mindenkori, az EKB honlapján közzétett felvigyázói követelményeinek²³, és

²³ Az eurorendszer infrastruktúrák helyére vonatkozó jelenlegi szabályzatát az EKB honlapján (www.ecb.europa.eu) megtalálható alábbi közlemények határozzák meg: a) Politikai nyilatkozat az euroövezeten kívüli székhelyű, euroalapú fizetési és elszámolási rendszerekről (*the Policy statement on euro payment and settlement systems located outside the euro area*), 1998. november 3.; b) Az eurorendszer irányelvei a központi szerződő fél általi elszámolás konszolidációjáról (*The Eurosystem's policy line with regard to consolidation in central counterparty clearing*), 2001. szeptember 27.; c) Az eurorendszer irányelvei az euróban denominált fizetési tranzakciókat elszámoló infrastruktúrák helyéről és működéséről (*Eurosystem policy principles on the location and operation of infrastructures settling euro-denominated payment transactions*), 2007. július 19.; valamint d) Az eurorendszer irányelvei az euróban denominált fi-

amelyben a fizetések és/vagy pénzügyi eszközök kicserélése és/vagy elszámolása történik, míg az azok eredményeként létrejövő pénzbeli kötelezettségek rendezése a TARGET2-ben történik. A kapcsolódó rendszer és az adott euroövezeti központi bank között kétoldalú megállapodásnak kell létrejönnie.

Annak megértéséhez, hogy hogyan is kapcsolódhatnak a hazai piaci infrastruktúrák a TARGET2 rendszerhez, két különböző interfész²⁴ fogalmát kell megismerni, melyek az alábbiak:

- Kapcsolódó rendszer interfész (**Ancillary System Interface, ASI**)
- Részt vevő interfész (**Participant Interface, PI**)

A **kapcsolódó rendszer interfész**, az a műszaki berendezés, amely lehetővé teszi egy kapcsolódó rendszer számára számos egyedi, előre meghatározott szolgáltatás alkalmazását a kapcsolódó rendszer fizetési megbízásainak benyújtására és kiegyenlítésére.

A **részt vevő interfész**, az a műszaki eszköz, amely lehetővé teszi a közvetlen résztvevők számára fizetési megbízások benyújtását és teljesítését az Egységes Közös Platform fizetési moduljában (PM) kínált szolgáltatásokon keresztül a SWIFT FIN-copy szolgáltatással.

A kapcsolódó elszámolásforgalmi rendszerek, mint hazánkban a GIRO Zrt. által üzemeltetett BKR (éjszakai elszámolás és 2012. július 02-től a napközbeni elszámolás), valamint a KELER Zrt. értékpapírelszámolási rendszere a fentiek alapján kétféle módon csatlakozhat a TARGET2 rendszerhez. Egyrészt az Egységes Közös Platform pénzügyi moduljában (PM) tagokká válhatnak egy erre kialakított részt vevő interfésszel. Ekkor a hitelintézetekhez hasonlóan a *nagyon sürgős* prioritás használata nem megengedett számukra, valamint nem részesülnek a kimondottan a kapcsolódó rendszereknek kialakított interfész által nyújtott emelt szintű szolgáltatásokból, tehát ebben az esetben saját elszámolási mechanizmust kell kialakítaniuk, s csak azon szolgáltatásokra építhetnek, amelyeket valamennyi TARGET2 közvetlen tag elér.

A másik lehetőség, amikor a kapcsolódó rendszerek a közös platformon kialakított szabványosított, kapcsolódó rendszer interfészen keresztül (Ancillary System Interface, ASI)

zetési megbízások elszámolását végző infrastruktúrák helyéről és működéséről: a „jogi és operatív értelemben az euroövezetben található” kifejezés meghatározása (*The Eurosystem policy principles on the location and operation of infrastructures settling euro-denominated payment transactions: specification of „legally and operationally located in the euro area”*), 2008. november 20.

²⁴ Az EKB honlapján megtalálható műszaki rendszerleírás korrektúrák (még nem elfogadott) változata tartalmaz egy új harmadikat is, nevezetesen a T2S interfészt, amellyel az értéktárak közvetlenül tudnak majd csatlakozni a TARGET2 Securities rendszerhez, azonban ennek bevezetése még nem történt meg, s későbbi fejezet részletebben leírom a KELER Zrt. csatlakozási lehetőségét.

teremtenek kapcsolatot, amikor szintén jegybanki pénzben történik a kiegyenlítés, akár *nagyon sürgős* prioritás használatával, ami kiegyenlítés szempontjából beelőz minden egyéb fizetési megbízást, továbbá szabványosított kiegyenlítési eljárásokat biztosít az ügyletek kezelésére. Az elszámolás során az elszámolóházak hat különböző kiegyenlítési mód közül választhatnak.

10.1. KAPCSOLÓDÓ RENDSZEREK KIEGYENLÍTÉSI ELJÁRÁSAI

Az Egységes Közös Platform hat szabványosított kiegyenlítési modellt biztosít a szabványosított, kapcsolódó rendszer interfészen keresztül csatlakozó kapcsolódó rendszerek számára, ami könnyen elszámolóház gyakorlatához igazítható.

A központi bank az alább meghatározott kiegyenlítési eljárások közül egyet vagy többet is kínálhat az elszámoló rendszerek részére.

A kiegyenlítési eljárások és angol megnevezésük az alábbiak:

- 1. számú kiegyenlítési eljárás: a likviditásátvezetés (Liquidity transfer)
- 2. számú kiegyenlítési eljárás: a valós idejű kiegyenlítés (Real-time settlement)
- 3. számú kiegyenlítési eljárás: a kétoldalú kiegyenlítés (Bilateral settlement)
- 4. számú kiegyenlítési eljárás: az egyszerű többoldalú kiegyenlítés (Standard multilateral settlement)
- 5. számú kiegyenlítési eljárás: a párhuzamos többoldalú kiegyenlítés (Simultaneous multilateral settlement)
- 6. számú kiegyenlítési eljárás: a meghatározott célra elkülönített likviditás és rendszerek közötti kiegyenlítés (Dedicated liquidity)

10.1.1. A likviditásátvezetés

Támogatja a kapcsolódó rendszeren keresztül a tükörszámlákról²⁵ és a kiegyenlítő központi bank fizetési modulban vezetett számlájára való átutalást. Az átvezetést kezdeményezheti a kapcsolódó rendszer (GIRO vagy KELER) vagy az ő nevükben eljárva az euroövezeti központi bank (MNB). A kapcsolódó rendszerek a kiegyenlítés megtörténtéről vagy megghiúsulásáról értesítést kapnak.

²⁵ A kiegyenlítési eljárásokhoz kapcsolódó számlatípusok részletes bemutatását a következő fejezet taglalja

10.1.2. A valós idejű kiegyenlítés

Amennyiben ezt a fajta kiegyenlítési eljárást kínálja, akkor támogatja a kapcsolódó rendszer tranzakció pénzlábanak a kapcsolódó rendszer által nem kötegben, hanem egyedileg benyújtott fizetési megbízások kiegyenlítését valós időben, két tag fizetési modulban vezetett számlái között. Amennyiben van olyan résztvevő, amelynek nincs számlája a fizetési modulban, akkor lehetőség van a kapcsolódó rendszer technikai számláján elvégezni a kiegyenlítést.

10.1.3. A kétoldalú kiegyenlítés

A tranzakciók kiegyenlítését a kapcsolódó rendszer által kötegelt módon benyújtott fizetési megbízások kiegyenlítésével történik meg, azaz egyidejűleg küldi be a kapcsolódó rendszer a fizetési modulba a terheléseket és jóváírásokat, melyek között nincs függőségi kapcsolat, azaz egymástól függetlenül is teljesülhetnek.

10.1.4. Az egyszerű többoldalú kiegyenlítés

A kapcsolódó rendszer egyidejűleg küldi a fizetési modulba a terheléseket és a jóváírásokat, melyek egymással függőségi kapcsolatban vannak, vagyis az összes terhelés egyenlő az összes jóváírás értékével. Először valamennyi tartozik tétel kiegyenlítése történik meg a fizetési modulban vezetett számlákon, ezért a likviditást addig zárolják, ameddig az utolsó terhelési tétel könyvelése meg nem történt, s ezt követően kerülhet csak sor valamennyi követel egyenleg azonnali jóváírására.

Ha a tartozik pozícióban lévő tag számláján nincs elegendő fedezet, a központi bank aktiválja a garanciaalapot, amennyiben erről rendelkeztek a kapcsolódó rendszerrel kötött kétoldalú megállapodásokban. Amennyiben nem történt rendelkezés garanciaalap-mechanizmusokról, akkor a teljes kiegyenlítés meghiúsul, s visszavonják a már elszámolt fizetési megbízásokat is.

10.1.5. A Párhuzamos többoldalú kiegyenlítés

Szintén egymással függőségi viszonyban levő egyenlegek kiegyenlítésére alkalmas. A sztenderd multilaterális kiegyenlítéshez képest annyi a különbség, hogy ez esetben valamennyi terhelési és jóváírási tétel kiegyenlítés céljából történő ellenőrzése egyidejűleg történik meg, s valamennyi tétel egyidejűleg könyvelődik.

Ha egy vagy több fizetési megbízást nem lehet elszámolni, valamennyi fizetési megbízást sorba állítják, majd megismétlik a kiegyenlítést a sorban álló tételekre. Amennyiben a kiegyenlítési kísérlet a folyamat megismétlődését követően is megghiúsul, a kapcsolódó rendszer valamennyi egyenlege kinullázódik, mindent vagy semmit alapon.

10.1.6. A Meghatározott célra elkülönített likviditás és rendszerek közötti kiegyenlítés

Lényege, hogy a kiegyenlítő központi bank bank egy alszámlán likviditást különíthet el a kapcsolódó rendszerek egyenlegeinek kiegyenlítésére. A kiegyenlítési modell éjszakai és napközbeni elszámolásra is alkalmazható. Éjszakai elszámolás esetén az elkülönített likviditást a következő napi értéknappal különítik el az alszámlára.

10.1.7. A kiegyenlítési eljárások támogatására szolgáló számlák

A kiegyenlítési eljárások támogatására speciális számlák nyithatóak, amelyek használatával a kiegyenlítést és kockázatkezelést segítik, s a különböző elszámolóházak megbízásai elkülöníthetőek, ami a folyamatok könnyebb átláthatóságát is biztosítja. A Fizetési Modulban vezetett kötelező számla mellett az alábbi számlatípusokat nyithatók meg:

- technikai számla
- tükörszámla
- garanciaalap-számla
- alszámla

A technikai számla egyenlege a megfelelő kapcsolódó rendszer elszámolási folyamatának végén nulla vagy pozitív, a nap végén viszont csak nulla lehet.

A tükörszámlák a kapcsolódó rendszer központi bankja által a TARGET2 tagrendszerben vezetett, a kapcsolódó rendszer általi használatra szolgáló számlákat jelenti, amely csak a likviditásvézetés (1. számú) és a meghatározott célra elkülönített likviditás és rendszerek közötti kiegyenlítési eljárás (6. számú) alkalmazása esetén nyitható.

A garanciaalap-számla egyenlegét használja fel a kapcsolódó rendszer fizetési megbízásainak kiegyenlítésére abban az esetben, ha nem áll rendelkezésre megfelelő fedezet a fizetési modulban vezetett számlán. A garanciaalap-számla tulajdonosa lehet a kapcsolódó rendszer központi bankja, a kapcsolódó rendszer vagy egy garancianyújtó.

Lehetőség van a fizetési modulban vezetett számlákon felül alszámla nyitására is, ami csak a kapcsolódó rendszerekkel való kiegyenlítésre használható.

11. KIEGYENLÍTŐ JEGYBANKKÉNT TÖRTÉNŐ CSATLAKOZÁS LEHETŐSÉGE A TARGET2 RENDSZERBE MÉG AZ EURO BEVEZETÉSE ELŐTT

Lehetőség lenne arra is, hogy a jegybankon keresztül a teljes hazai bankrendszer csatlakozzon a TARGET2 rendszerhez, még az euro bevezetését megelőzően. Jelenleg nincs arra vonatkozóan információ, hogy a hazai jegybank csatlakozna-e *out*²⁶ országgént a TARGET2 rendszerhez, a dolgozatom ráadásul az *in*²⁷ országgént való csatlakozást kívánja részletesebben feltárni, ezért erre a csatlakozási módra vonatkozóan csak nagyon röviden összegyűjtöttem a mellette és az ellene szóló érveket.

11.1. A CSATLAKOZÁS MELLETT SZÓLÓ ÉRVEK RÖVIDEN

A jegybankon keresztül csatlakozott résztvevők napközbeni euro pénznemben történő hitel felvételére (e csatlakozási módban csak az EKB-tól, és csak egy napra) lennének jogosultak, még hozzá kamat terhe nélkül, hazai forint értékpapírok zárolása mellett, ami pozitív hatással lenne az értékpapír kibocsátók által viselt kamatfelár alakulására is.

Az euroban nyitott számlák megszüntethetők lennének, az Egységes Közös Platformon az összes uniós hitelintézet és fiókjai is közvetlenül megcímezhető, ezáltal kiváltásra kerülhetne a hazai kiösszegű euro elszámolásokra használt rendszer (HUNSTEP2)

Az euro bevezetésével egyébként is kötelező a TARGET2 csatlakozás, amennyiben ezt megelőzően már megtörténik a rendszer Egységes Közös Platformjának a hazai üzemeltetése, akkor zökkenőmentes átállás biztosítható a fizetőeszköz bevezetésekor, hiszen nem esik egybe ekkor a két időpont. A fordulónapon történő átálláskor a VIBER valamennyi tagjának sikeresen át kell tudnia állnia egyszerre, egy időpontban, míg ha előbb történik meg a csatlakozás, mint az euro bevezetése, akkor néhány VIBER tag esetén a csatlakozás ideje, technikai probléma esetén elnyújtható. Egy tesztkörnyezet soha nem képes teljes mértékben lemásolni az éles környezetet, ezért az utolsó időpontra időzített átállás működési kockázata is igen magasnak tekinthető. A végső időpontra (fordulónapi) időzített átállás sikertelensége beláthatatlan következményekkel járna a magyar gazdaság egészére nézve, ezért még a fordulónapi átállás hibái kiküszöbölhetőek lennének még más rendszerekben.

Minél később történik meg a csatlakozás, annál valószínűbb, hogy az euroban bonyolódó forgalom más csatornáit teljesen kiépítésre kerülnek a hazai banki szektorban, azokat fog-

²⁶ nem euroövezeti tagállam

ják ráadásul fejleszteni, és a már kialakult forgalmi rend nem fog változni a TARGET2 bevezetését követően, így az költségként megjelenhet, amelyet a jegybanknak kell viselnie.

11.2. A CSATLAKOZÁS ELLENI ÉRVEK RÖVIDEN

Az euro hazai bevezetését megelőzően nem kötelező euroban valós idejű bruttó elszámolást biztosítani.

A hazai bankok jelentős része az anyabankján keresztül bonyolítja az euro fizetéseket, amelyek tagországai már TARGET2 tagok, sőt kereskedelmi bankként közvetlen és közvetett módon is lehetőségük van csatlakozni.

Amíg a forint a hivatalos pénznem, addig mind a két rendszer (VIBER és TARGET2 hazai tagrendszer) üzemeltetése a jegybankra hárulna, annak teljes költségeivel és egyéb ráfordításaival együtt.

Bár a napközi euro hitelezés szerepel a pozitív érvek közt, mégis van ellene szóló érv is, hiszen származhatnak többletköltségek is belőle, hiszen az euro bevezetése előtt még nem lennénk tagja az euroövezetnek, tehát likviditást nem teremthetne a Magyar Nemzeti Bank euroban (csak az EKB).

Jelentős erőforrás igényt és ráfordítást jelent a kiegészítő szolgáltatások (például a TARGET2 Helpdesk fenntartása, illetve a jelenleginél eltérő fedezetkezelési rendszer kialakítása) bevezetése, kialakítása és nyilvántartása.

²⁷ euroövezeti tagállam

12. A TARGET2 RENDSZERHEZ VALÓ FORDULÓNAPI CSATLAKOZÁSSAL KAPCSOLATOS JEGYBANKI FELADATOK

A TARGET2 rendszerbe történő euroövezeti, hazai kiegyenlítő központi banki csatlakozásból eredő feladatokat négy nagy csoportra bontva mutatom be, melyek az alábbiak:

- Csatlakozást megelőző jegybanki feladatok
- Készpénz nélküli fizetési és elszámolási forgalmat bonyolító rendszerek átállása
- A monetáris politikai eszköztár és kérdései
- A hazai kiegyenlítő központi bank számlavezetési kötelezettségei, és ehhez kapcsolódó feladatai

A csoportokon belül részletesen bemutatásra kerül valamennyi feltárt feladat, és esetleges stratégiaiilag fontos, nyitott kérdés.

12.1. A CSATLAKOZÁST MEGELŐZŐ IDŐSZAK JEGYBANKI FELADATAI

A csatlakozást megelőzően a jegybankok bonyolítási területei ERM-II tesztelést hajtanak végre rendszeresen, valamint az euro csatlakozásig országuk nemzeti valutájában az EKB rendelkezése alatt álló számlákat szükséges nyitniuk az euroövezet jegybankjai számára az esetleges devizapiaci intervenció (pl.: a központi bank a devizapiacra devizavásárlással vagy devizaeladással befolyásolja a hazai fizetőeszköz árfolyamát).

A csatlakozás során a kiegyenlítő központi bank felelős a tervezésért és a migrációs folyamat hazai végrehajtásáért. A működés folyamán pedig folyamatosan biztosítja a rajta keresztül csatlakozott résztvevők (hitelintézetek, kapcsolódó elszámolási rendszerek) támogatását. Megvalósítandó feladat elsősorban a jegybanki szerepkörök tesztelése, csatlakozás feltételeinek biztosítása, a TARGET2 tagokkal kötött szerződések előkészítése, megkötése, a csatlakozási tesztkövetelmények meghatározása, kidolgozása és tesztelés a csatlakozókkal.

12.2. KÉSZPÉNZ NÉLKÜLI FIZETÉSI ÉS ELSZÁMOLÁSI FORGALMAT BONYOLÍTÓ RENDSZEREK ÁTÁLLÁSA

Az euro átálláskor megszűnik a hazai VIBER, a tagok euro számlavezetése a TARGET2-ben történik. Az MNB kereskedelmi banki, közvetlen TARGET2 tagsága megszűnik és jegybankként fog a magyar komponensért (TARGET2 tagrendszer) felelni.

A valós idejű bruttó elszámolású euro fizetési forgalom a közös európai számítástechnikai platformon, a TARGET2-ben bonyolódik majd le. A hazai résztvevők az MNB-vel, mint a TARGET2 magyar komponenséért felelős jegybankkal kötnek számlaszerződést.

A TARGET2 rendszerhez való csatlakozást követően kiegyenlítő központi bankként feladata a tagok felvétele, kizárása, a működés monitorozása, napközben a likviditás biztosítása, fedezetkezelés, fizetés kezdeményezése saját ügyfelei nevében, amennyiben technikai probléma adódik egy rajta keresztül csatlakozott résztvevőnek, illetve egy helyi tartalékrendszert is üzemeltetnie kell.

12.2.1. A postai elszámoló központ csatlakozásának lehetséges megoldása

A Magyar Posta saját elszámoló központtal rendelkezik, amelyik már a dolgozat elején bemutatásra került. A postai tranzakciókból eredő VIBER-ben történő kiegyenlítés a csatlakozást követően a TARGET2 rendszeren keresztül fog történni. A Posta rendszere nem minősül kiemelt elszámolási rendszernek, így kapcsolódó rendszerként sem lesz tagja, helyette nagy valószínűséggel közvetlen TARGET2 tag lesz a hitelintézetekhez hasonlóan.

12.2.2. A GIRO, mint elszámolóház csatlakozásának lehetőségei

Az időpont tekintetében a jegybankkal együtt csatlakozik az euro bevezetésével egyidőben, eltérő időpont akkor lehetne alkalmazható, ha az MNB az euro bevezetése előtt csatlakozna a TARGET2 rendszerhez, de tekintettel arra, hogy a dolgozat célja hazánk euroövezetbe való csatlakozásával történő TARGET2-be történő integrálódás kérdéseinek feltárása, ennek részletezésére nem térek ki.

A GIRO Zrt., bár elszámolóház, kiegyenlítést nem végez sem az éjszakai, sem a napközbeni elszámolás során²⁸ így kapcsolódó rendszerként nem csatlakozhat integrált módon, csak interfész útján. Az interfész két lehetséges módozata bemutatásra került a 10. fejezetben. Eldöntendő kérdés, hogy melyik használatával csatlakozik, illetve az is, hogy mely kiegyenlítési eljárásokat fogja alkalmazni.

A GIRO éjszakai elszámolása a „4 órás szabály” bevezetését követően csak átmeneti ideig marad fenn (pontos határidő nincsen a megszüntetésre), így arra vonatkozóan nagy valószínűséggel az euro bevezetéséig nem kell döntést hozni, hogy melyik elszámolás (éjszakai, napközbeni), milyen módon történjen meg.

Éjszakai feldolgozás a 10.1 fejezetben bemutatott kiegyenlítési eljárások közül csak a 6. számú esetén lehetséges.

²⁸ A fedezetvizsgálat mindkét esetben az MNB-nél vezetett számlákon történik (jegybankpénzben)

12.2.3. A KELER, mint elszámolóház csatlakozásának lehetőségei

Az előző fejezetben foglaltak szerint a KELER Zrt. csatlakozása szintén a jegybankkal együtt történő csatlakozással került felmérésre.

A KELER Zrt. jelenleg vezethet ugyan bankszámlát²⁹ a VIBER tagok részére is, de azokat nem kiegyenlítési célból végzi, a napközi likviditás az értékpapír ügyletek tekintetében is a VIBER-ben bonyolódik le, a kiegyenlítés kizárólag a jegybank feladata jelenleg is.

A 10.1 fejezetben részletezett kiegyenlítési módok közül a valós idejű kiegyenlítés, a sztenderd multilaterális kiegyenlítés és a szimultán multilaterális kiegyenlítés fedi le a jelenlegi működést. Amennyiben a KELER Zrt. a TARGET2- Securities (T2S)³⁰ rendszeréhez kapcsolódik, akkor az értékpapír ügyletek TARGET2-ben történő kiegyenlítésével nincs jegybanki teendő, illetve akkor a kapcsolódó rendszerként való csatlakozása is megoldottnak tekinthető.

12.2.4. Bankkártya elszámolás a TARGET2 rendszerben.

Az EKB iránymutatása és felvigyázói követelménye³¹ alapján a MasterCard és a VISA nemzetközi bankkártya rendszerek nem minősülnek elszámolási rendszereknek, ezáltal kiegyenlítésük nem történhet a TARGET2 bemutatásánál említett kiegyenlítési modellek alapján. Jelenleg a VIBER-ben történik meg a bankkártya elszámolás és kiegyenlítés is.

Jelenleg az MNB a kártyaelszámoláshoz kapcsolódóan óvadéki nyilvántartást is vezet. Fedezetlenség esetén a hitelintézetekkel és a kártyatársaságokkal kötött szerződés alapján felhasználja az óvadékot az elszámoláshoz. Az óvadékkezelés, illetve amennyiben valamennyi kártyaelszámolásban érintett hitelintézet (tagbank) közvetlenül számlát nyit a fizetési modulban, akkor kisebb fejlesztéssel megoldható a könyvelés a TARGET2 rendszerben is.

²⁹ A bankszámlák elsősorban a tőzsdén kötött ügyletek és egyéb értékpapír-tranzakciók pénz oldalának elszámolására szolgálnak, valamint alkalmasak a pénzforgalomban szokásos alapvető tranzakciók (pl.: átutalások a BKR és a VIBER rendszeren) végrehajtására is.

³⁰ Az Európai Központi Bank („EKB”) Kormányzótanácsa 2006. július 6-i ülésén úgy határozott, hogy a központi értéktárakkal és egyéb piaci szereplőkkel együttműködve megvizsgálja az értékpapír-tranzakciók központi banki pénzben történő kiegyenlítésére szolgáló új, TARGET2-Securitiesnek („T2S”) nevezendő eurorendszer-beli szolgáltatás létrehozásának lehetőségét. A T2S az Eurórendszer által működtetett egységes értékpapír kiegyenlítési platform lesz, amely az Unióban és az EGT-n belül végbemenő értékpapír tranzakciók kiegyenlítését egységesíti majd a rendszerhez csatlakozott országok piacán.

³¹ részleteket lsd. a 10. fejezet első bekezdésének lábjegyzetében

Lehetőség van arra is, hogy nem marad hazánkban a kiegyenlítés a kártyaelszámolások tekintetében, hanem beolvad a nemzetközi kiegyenlítési mechanizmusba amennyiben a kártyatársaságok, illetve a tagbankok így döntenek.

Másik lehetőség, hogy nemzeti kártyarendszer alakul, bár ez hazánkban nem történt meg, tekintettel arra, hogy a nemzetközi kártyatársaságok védjegyein alapul a kölcsönös kártyaelfogadás, s az elszámolás a nemzetközi kártyatársaságok szolgáltatásának igénybevételével, míg a kiegyenlítés a hazai jegybankon keresztül történik. Amennyiben mégis kialakításra kerülne az euro bevezetéséig egy nemzeti kártyarendszer, ami kapcsolódó rendszerként csatlakozhatna már, akkor olyan kiegyenlítési eljárást kellene alkalmazni, a jelenlegi gyakorlatnak megfelelően, hogy a jóváírások csak a terhelések teljesülését követően számolódnak el. A 10.1 fejezetben bemutatott kiegyenlítési eljárások közül az egyszerű többoldalú kiegyenlítés alkalmas erre.

Ez utóbbi csatlakozásra példa Franciaország *Carte bleue VISA*³², és Szlovénia *Multilateralni kliring MasterCard* rendszere, ezek az országok csatlakoztatták saját hazai, belföldön kialakított kártyaelszámolási rendszerüket, mint lakossági elszámolási rendszert. Fontos, hogy nemzeti kártyarendszerekként csatlakoztak, nem pedig a nemzetközi kártyatársaságok rendszerei.

12.2.4.1. Az elektronikuspénz-kibocsátó intézmények kérdése

A TARGET2 tagjainál említésre került a releváns irányelvvel együtt, hogy az elektronikuspénz-kibocsátó intézmények nem jogosultak részt venni a TARGET2 rendszerben. Hazánkban jelenleg a VIBER rendszerben két ilyen intézmény³³ is közvetlen tag a Wirecard Bank AG, valamint az Euronet Ltd., melyek a csatlakozást követően nem lesznek jogosultak a rendszerben való közvetlen tagságra.

Az EKB irányelve vagy megengedővé válik ezen intézmények vonatkozásában is a csatlakozásig, vagy az intézmények kénytelenek lesznek más megoldást találni, például ügyfeleivé válhatnak valamely hazai hitelintézetnek.

³² Az EKB honlapján megtalálható, országok kapcsolódó rendszereinek profiljai: Franciaország: https://www.ecb.europa.eu/paym/t2/shared/pdf/professionals/profiles/FR_SSP_VISA_EUROPE_LIMITED_2010.pdf?7c6a5483407c48c45cafc698779bc4a0, Szlovénia: https://www.ecb.europa.eu/paym/t2/shared/pdf/professionals/profiles/SI_AS_MasterCard.pdf?43e536f33572f982deab7756c939492d

³³ Az MNB, valamint a GIRO honlapján is megtalálható szűkített hitelesítő tábla alapján

12.2.5. A kisösszegű euro elszámolási rendszer (HUNSTEP2) további hazai sorsának kérdése

Eldöntendő kérdés, hogy az euro bevezetését követően a hazai jegybank továbbra is STEP2 közvetlen tag kíván-e maradni, illetve a TARGET2 csatlakozást követően érdemes felmérni, hogy a hitelintézetek kívánják-e a továbbiakban igénybe venni a hazai HUNSTEP2 szolgáltatást. A TARGET2 rendszerben nincs alsó limit, tehát költséghatékonyság szempontjából nem lenne érdemes fenntartani a hazai rendszert is párhuzamosan.

12.3. A HAZAI KIEGYENLÍTŐ KÖZPONTI BANK SZÁMLAVEZETÉSI KÖTELEZETTSÉGEI, ÉS EHHEZ KAPCSOLÓDÓ FELADATAI, ELDÖNTENDŐ KÉRDÉSEI

A már említett Egységes Közös Platform kötelezően használandó számlavezető rendszere a Fizetési Modul. Minden TARGET2 tagnak kell hogy legyen legalább egy RTGS számlája ebben a rendszerben, amelyen teljesül a fizetési megbízás két közvetlen TARGET2 tag között.

A csatlakozó központi bankoknak meg kell határozniuk, hogy milyen számlavezető rendszert alkalmaznak, azon belül mely fizetési tételeket mely rendszerekben bonyolítja le (a TARGET2 opcionális moduljai közt szerepel számlavezető rendszer is), valamint azt is, hogy az EKB-s irányelvekben meghatározott csatlakozási feltételek betartásával milyen ügyfélkört tart fenn.

Meghatározza továbbá, hogy az általa csatlakozó hitelintézetek, kapcsolódó rendszerek részére csak az Egységes Közös Platform Fizetési Moduljában vezet RTGS számlát, és a TARGET2-ben csak ezeken keresztül bonyolódnak le a fizetési tételek, vagy kettős (angolul: dual) számlavezetést alkalmaz, tehát igénybe vesz egy belső, analitikus számlavezető rendszert is, amelyben szintén nyit számlát a rajta keresztül csatlakozó hitelintézeteknek, kapcsolódó rendszereknek és meghatározza, az EKB-s irányelvek betartása mellett, hogy mely fizetési művelet, mikor³⁴ bonyolítható a rendszerekben.

Amennyiben a csatlakozó központi bank úgy dönt, hogy kettős számlavezetést alkalmaz, saját, belső számlavezető rendszert használ, akkor eldöntheti, hogy a TARGET2 opcionális számlavezető rendszerét, vagy saját üzemeltetésű hazai számlavezető rendszerét alkalmazza.

³⁴ Meghatározható a központi bank által például, hogy a TARGET2 üzemidején kívül, a belső számlavezető rendszerben bonyolódnak le könyvelést érintő műveletek

Kötelezően a TARGET2 Egységes Közös Platform Fizetési Moduljában teljesítendő fizetési megbízások a bankközi és ügyfél által kezdeményezett fizetések, illetve a kapcsolódó (elszámolási) rendszerek által kezdeményezett pozíciók, tételek elszámolása, valamint a jegybanki nyíltpiaci műveletek.

Vannak olyan fizetési megbízások, amelyek teljesíthetőek a Fizetési Modulban, de az euroövezeti központi bank dönthet úgy is, hogy saját, belső számlavezető rendszerében teljesíti azokat. Az ilyen választható fizetések a likviditás átvezetési megbízások, a készpénz felvétel vagy befizetés, és az egyéb monetáris politikai műveletek³⁵ (kötelező tartalék, jegybanki rendelkezésre állás) és a napközbeni hitelműveletekhez kapcsolódó megbízások.

12.3.1. Országprofil

Ebben kerülnek összegzésre és nyilvánosságra hozatalra (az EKB honlapján valamennyi TARGET2 rendszerhez csatlakozott központi bank országprofilja elérhető), hogy mely központi bank milyen modulokat és ha van, kapcsolódó rendszereihez milyen kiegyenlítési eljárásokat választott. A kapcsolódó rendszerekre vonatkozóan, külön profilokat kell elkészíteni és publikussá tenni. Ennek elkészítéséhez szükséges döntést hozni a kapcsolódó rendszerekről, a kettős számlavezetés kérdéséről, természetesen van mód a változtatásra.

12.3.2. A Magyar Államkincstár csatlakozása

A Magyar Államkincstár jelenleg a VIBER-nek és a BKR-nek is közvetlen tagja, de a határon átnyúló fizetéseit az MNB bonyolítja le euroban, valamint más devizában is. A csatlakozást követően, már induláskor számlát kell nyitnia a TARGET2-ben, ennek megfelelően fel kell készülnie a határon átnyúló euro fizetések TARGET2-ben történő lebonyolítására küldés³⁶ és fogadás tekintetében is.

12.3.3. Üzletmenet folytonosság biztosítása rendkívüli helyzetek esetén

A kiegyenlítő központi bank további feladata, hogy rendkívüli helyzetekre vonatkozóan üzletmenet folytonossági tervet dolgozzon ki, melyeket rendszeresen vagy eseti jelleggel tesztel is, amelybe bevonhatja a résztvevőket is.

³⁵ A közvetlenül az euroövezet monetáris politikai műveleteiből eredő vagy azokkal összefüggő fizetési megbízásai kötelezően TARGET2 rendszerben kerül feldolgozásra

³⁶ Az idén megvalósult BKR napközbeni elszámoláshoz a Magyar Államkincstár csak fogadó oldalról csatlakozott, küldés szempontjából rá nem vonatkozik egyelőre a „4 órás szabály”

Biztosítania kell a jegybanknak, hogy a TARGET2 hazai tagrendszer egy másik, tartalék-helyszínen üzemeljen, valamint az üzemidő meghosszabbítására is alkalmasnak kell lennie, illetve olyan átmeneti tartalékrendszert is biztosítania kell, amelyek nagyon kritikus fizetési megbízások esetében alkalmazhatóak.

12.3.4. Az IMF tagsággal kapcsolatos feladat

Az euro bevezetését követően az IMF tagság továbbra is fennmarad, a tagállami hatáskör nem változik. A jelenlegi forint számla egyenlegét is hasonlóan a többi számlához, az átlátszóan át kell konvertálni euro pénznemre, a törlesztés pedig szintén ebben a pénznemben történne a TARGET2 rendszeren keresztül.

12.3.5. Ünnepnapi harmonizálás és az elszámolásforgalmi naptár

A TARGET2 minden napon nyitva tart, a szombat, vasárnap, újév napja, nagypéntek és Húsvét hétfő (az EKB székhelyén³⁷ érvényes naptár szerint), május elseje, Karácsony napja és december 26. kivételével.

Hazánkban jelenleg több olyan pihenőnap is létezik, amelyek ledolgozása munkanapnak minősülő szombati napokon történik. Minden évben a releváns Minisztérium (jelenleg a Nemzetgazdasági Minisztérium) adja ki a naptár szerinti munkarendtől eltérő munkaszüneti napok körüli szünnapokat, és azok ledolgozásának időpontjait. Az üzleti napokat harmonizálni kell a TARGET2 üzleti napjaival, amely alapján kell majd az elszámolásforgalmi naptárat is elkészíteni. Az elszámolásforgalmi naptárat a jegybank adja ki, s ez alapján történik meg a BKR elszámolás is.

13. AZ UNIÓS MONETÁRIS POLITIKAI ESZKÖZTÁR

Az Európai Unió feladatainak, célkitűzéseinek elérése érdekében a monetáris politikai eszköztár áll rendelkezésére. Nyíltpiaci műveleteket hajt végre, jegybanki rendelkezésre állást biztosít, valamint a hitelintézeteknek az Eurorendszerrel vezetett számláikon kötelező tartalék képzését írja elő.

13.1. NYÍLTPIACI MŰVELETEK

Fontos szerepet játszik az Eurorendszer monetáris politikájában a kamatláb alakítása, valamint a piac likviditási helyzetének kezelése. A nyíltpiaci műveleteket az EKB kezdeményezi, egyúttal dönt az irányadó eszközről, valamint a végrehajtás szabályairól. Ezek az

³⁷ Németország, Frankfurt D-60311 Kaiserstraße 29.

ügyletek tenderrel, gyors tenderrel vagy kétoldalú eljárással hajthatók végre. Céljuktól, gyakoriságuktól és az alkalmazott eljárásoktól függően a műveletek négy nagy csoportba oszthatóak, melyek az alábbiak:

- Az irányadó refinanszírozási műveletek
- A hosszabb lejáratú refinanszírozási műveletek
- A finomhangoló műveletek
- Strukturális műveleteket

Az irányadó refinanszírozási műveletek közé tartoznak a rendszeres, likviditásbővítő penziós³⁸ ügyletek, heti gyakorisággal és jellemzően egyhetes lejáratúak. A műveleteket a nemzeti központi bankok tenderek útján végzik. Ezek a műveletek kulcsfontosságú szerepet töltenek be abban, hogy az Eurorendszer nyíltpiaci műveleteinek célkitűzései megvalósuljanak.

A hosszabb lejáratú refinanszírozási műveletek olyan likviditásbővítő penziós ügyletek, amelyeket havi gyakorisággal, általában 3 hónapos lejáratra kötnek. Szintén tender útján végzik a nemzeti központi bankok. Végrehajtásuk során az Eurorendszer semmilyen jelzést nem kíván közvetíteni a piac felé, így normál körülmények között kamatláb elfogadóként jár el.

A finomhangoló műveletek végrehajtása eseti alapon történik, céljuk a piac helyzetének kezelése, valamint a kamatlábak alakítása. Különösen azon hatások enyhítésére, amelyeket a piac váratlan ingadozásai gyakorolnak a kamatlábakra. A finomhangoló műveletek a tartalékolási periódus utolsó napján alkalmazhatók, azoknak a likviditási egyensúlyi zavaroknak az elhárítására, amelyek az utolsó irányadó refinanszírozási művelettel végzett elosztás óta merültek fel. Ezen műveleteket főleg penziós ügyletek formájában végzik. Emellett devizaswap³⁹ vagy lekötött betétek gyűjtése útján hajthatók végre. A finomhangoló műveleteket a nemzeti központi bankok rendszerint gyorstender vagy kétoldalú eljárás keretében hajtják végre. Az EKB Kormányzótanácsa kivételes esetekben dönthet úgy, hogy a szükséges kétoldalú műveleteket maga az EKB hajtson végre.

³⁸ A legfontosabb eszközfajta a penziós ügylet, amelynek alkalmazása visszavásárlási megállapodások vagy értékpapír fedezete mellett történő hitelezés alapján történik.

³⁹ Olyan csereügylet, melynek során a szerződő felek eltérő pénznemben esedékes fix kamatfizetéseiket cserélik el egymással.

Strukturális műveleteket is végrehajthat kötvénykibocsátás, penziós ügyletek és végleges adásvételi (outright) ügyletek útján. Ezekre a műveletekre akkor kerül sor, amikor az EKB az Eurorendszer pénzügyi szektorral szembeni strukturális helyzetét kívánja kiigazítani. A penziós ügyletek és a kötvénykibocsátás formájában megvalósuló strukturális műveleteket a nemzeti központi bankok tender útján hajtják végre, míg az outright ügyletek formájában megvalósuló műveletekre kétoldalú eljárás keretében kerül sor.

6. táblázat: Az EKB monetáris politikai műveletei

Monetáris politikai műveletek	Tranzakció típusa		Lejárat	Gyakoriság	Eljárás
	Likviditást nyújtó	Likviditást elvonó			
Nyílt piaci műveletek					
Irányadó refinanszírozási műveletek	Penziós ügyletek	–	Egy hét	Heti	Tender
Hosszabb lejáratú refinanszírozási műveletek	Penziós ügyletek	–	Három hónap	Havi	Tender
Finomszabályozó műveletek	Penziós ügyletek Devizaswap	Penziós ügyletek Lekötött betétek gyűjtése Devizaswap	Nem standardizált	Nem rendszeres	Gyorstender Kétoldalú eljárás
	Végleges (outright) vételek	Végleges (outright) eladások	–	Nem rendszeres	Kétoldalú eljárás
Strukturális műveletek	Penziós ügyletek	Jegybanki kötvények kibocsátása	Standardizált/ Nem standardizált	Rendszeres és nem rendszeres	Tender
	Végleges vásárlások	Végleges (outright) eladások	–	Nem rendszeres	Kétoldalú eljárás
Folyamatos rendelkezésre állás					
Aktív oldali	Penziós ügyletek	–	O/N	Hozzáférs az ügyfelek igénye szerint	
Betéti	–	Betétek	O/N	Hozzáférs az ügyfelek igénye szerint	

Forrás: EKB

13.2. JEGYBANKI RENDELKEZÉSRE ÁLLÁS

A jegybanki rendelkezésre állás egynapos (angol terminológia: overnight, O/N) likviditás bővítésre és szűkítésre szolgál, jelzi a monetáris politika irányát, illetve határt szab az egynapos kamatlábnak. Az elfogadott ügyfelek számára két konstrukció áll rendelkezésre.

Az ügyfelek az egynapos likviditás biztosítására elfogadható fedezetek ellenében igénybe vehetik a nemzeti központi bankok által nyújtott aktív oldali rendelkezésre állást, azaz hitelt vehetnek fel. Az aktív oldali rendelkezésre állás kamatlába általában az egynapos piaci kamatláb felső határát jelenti. Az ügyfelek a betéti rendelkezésre állás igénybevételével egynapos betétet helyeznek el a nemzeti központi bankoknál. A betét kamatlába általában

az egynapos piaci kamatláb alsó határát is jelzi. A jegybanki rendelkezésre állást decentralizált formában, a nemzeti központi bankok egységes alapelvek alapján biztosítják.

13.3. KÖTELEZŐ TARTALÉK

Az EKB megköveteli az Unió tagországaiban lévő hitelintézetektől, hogy kötelező tartalékok helyezzenek el a nemzeti jegybankoknál vezetett számlájukon. Az Eurorendszer kötelező tartalékolási feltételei egységesek az euroövezeten belül.

A minimum tartalék összeg az intézmény tartalékalapjához viszonyítva kerül meghatározásra. A kötelező tartalék meghatározása a tartalékolási periódus alatt az ügyfelek tartalék számláinak napvégi egyenlegeinek átlagán alapul.

13.3.1. Tartalékköteles intézmények

Az EKB állítja össze és tartja karban az uniós tartalékköteles intézményeinek listáját, valamint publikálja azon intézmények listáját is, melyek mentesek a tartalékképzési kötelezettség alól. Automatikusan kikerülnek a kötelező tartalékképzés alól azok az intézmények, amelyek működési engedélyét visszavonták vagy pénzügyi működését megszüntették, illetve felszámolási eljárás alá kerül bírósági döntés (vagy más kompetens hatóság végzése) alapján.

13.3.2. Kötelező tartalékok meghatározása

Egy intézmény tartalék alapja a mérleg tételek elemeihez viszonyítva kerül meghatározásra (egy adott naptári hónapra vonatkozó mérleg adatokat használják a két hónappal később kezdődő naptári hónap tartalékolási periódusának tartalékalapjának meghatározására).

Minden tartalékköteles intézmény esetén (amely több székhellyel rendelkezik egy tagállamban), a központja felelős a helyi fiókok tartalékkötelezettségének teljesítéséért. Minden hitelintézet, amely több fiókkal rendelkezik a tagállamokban, köteles annak a tagországnak a nemzeti jegybankjánál kötelező tartalék képzésre, melyben a székhelye van (a hitelintézetek nemzeti jegybanknál vezetett elszámolási számlái (pénzforgalmi számlák) használhatók tartalékolási számlaként).

13.3.3. Az ügyfél kötelezettségek be nem tartásának szankcionálása

Az EKB büntetést szabhat ki azokra az intézményekre, amelyek a kötelező tartalék felhasználására vonatkozó szabályozások és döntések be nem tartásából erednek. A nemzeti jegybankok által kivetett pénzbüntetések kalkulációja egy előre meghatározott késedelmi kamaton történik.

14. A CSATLAKOZÁST KÖVETŐ HAZAI MONETÁRIS POLITIKAI ESZKÖZTÁR ÉS KÉRDÉSEI

A csatlakozást követően a belföldi hitelintézeteknek a Magyar Nemzeti Banknál kell majd teljesíteniük a kötelező tartalékot, ezért a TARGET2 csatlakozás valamelyik formája kötelezővé válik számukra, közvetlen TARGET2 tagsággal vagy másik hitelintézeten keresztül közvetett tagsággal kell rendelkezniük. Az MNB 2010. január 01-től levelező banki szolgáltatást nem végez, azaz a hazai jegybankon keresztül nem lehetséges már most sem a közvetett VIBER tagság, így a csatlakozást követően a TARGET2 tagság sem.

A kötelező tartalék mérés és a jegybanki rendelkezésre állás feladatának ellátása a TARGET2 rendszerhez való csatlakozást követően is a hazai központi bank feladata, melyre két modul vehető igénybe, a 8.3 fejezetben említett kötelező tartalék modul és a jegybanki rendelkezésre állás modul.

A 13.1 fejezetben felsorolt ügylettípusokat az Magyar Nemzeti Bank jelenleg is használja, bonyolítása megoldott saját számlavezető rendszerében, így döntési kérdés, hogy továbbra is saját rendszerét kívánja használni a központi bank a csatlakozást követően, vagy áttér az opcionális modulok használatára.

14.1. A HITELNYÚJTÁSBÓL ADÓDÓ FEDEZETKEZELÉSI FELADATOK

A fizetések a tagbankok számláin a számla egyenlege és a jegybank által biztosított hitelkeret erejéig teljesülnek. A hitelkeret biztosítása a jelenlegi hazai fedezetkezelés alapján a KELER Zrt.-nél, MNB kedvezményezettséggel zárolt, elfogadható értékpapírok esetén adható. A fedezetkezelés feladata a csatlakozást követően is jegybanki feladat lesz, viszont a fedezet köre mindenképpen bővülni fog, melyek nyilvántartására, értékelésére fel kell készülni technikailag, valamint szakmailag is.

14.1.1. Az elfogadható fedezetek körének eltérése

A KBER alapokmányának 18.1 cikke alapján az eurorendszer valamennyi hitelezési műveletének megfelelő fedezeten kell alapulnia. Az eurorendszer a műveleteihez a fedezeti eszközök széles körét fogadja el. Ehhez kidolgozta valamennyi hitelműveletéhez elfogadható fedezetek egységes keretrendszerét, ami magába foglalja mindazon forgalomképes és nem forgalomképes eszközöket, amelyek kielégítik az Eurorendszer által meghatározott egységes euroövezeti alkalmassági feltételeket.

Az euro bevezetésével az EKB Kormányzótanácsa fogja meghatározni az adott ország elfogadható fedezeteinek körét. A hazai jegybank számára a legnagyobb változást a bankhitelek, és a határon átnyúló fedezetek elfogadása fogja jelenteni.

14.1.2. Az euroövezeti jegybank konkrét feladatai a fedezetkezelésen belül

A TARGET2 tagrendszerekhez hasonlóan a fedezetkezelés tekintetében is a decentralizáció elve érvényesül, tehát jogi szempontból a hiteleket az euroövezeti jegybank nyújtja, azaz jogi szempontból a jegybank fogadja el a fedezetet. A működést közös szabályrendszer határozza meg, és a jegybankok a határon túli fedezetek elfogadása tekintetében együttműködnek, de a jegybankoknak maguknak kell elvégezniük a fedezetkezeléshez kötődő minden műveletet, és azokhoz biztosítani az erőforrásokat.

A fedezetet az arra hitelt nyújtó jegybankhoz kell eljuttatni, ezért a hazai nemzeti értéktárban kell a fedezeteket a jegybank javára zárolni, a jegybank így letétkezelőjévé is válik a fedezetbe adott értékpapírnak. A jelenlegi hazai rendszerben csak kedvezményezett zárolás történik (értékpapír átmozgatás nélkül), a letétkezelői feladatokat a KELER Zrt., mint értéktár látja el.

A hazai jegybank a jelenlegi fedezet befogadáshoz hasonlóan, továbbra is a BÉT-ről kell majd jelentenie az ott megjelent új eszközöket, megítélni azok elfogadhatóságát és az adatokat továbbítani szabványos formában az EKB számára. A forgalomképes eszközök esetén az ár megszerzése és alkalmazása minden nemzeti jegybank saját feladata, az árakról központi adatgyűjtés és nyilvántartás nem történik. Ha nincs érvényes piaci ár, teoretikus árazás alkalmazására van szükség. Ezt elvégezheti a nemzeti jegybank maga is, de egyes jegybankok szakosodtak és adnak árakat más jegybankoknak.

15. ÖSSZEGZÉS

A TARGET2 (Az angol transz-európai automatizált valós idejű bruttó elszámolási rendszer rövidítésből ered) az egyik legnagyobb fizetési rendszer a világon, és a második generációja az Eurorendszer által kifejlesztett és működtetett valós idejű, bruttó elszámolási rendszernek, amely egységes közös platformon üzemel. A fizetési megbízások tételenként, véglegesen és folyamatosan számolódnak el jegybankpénzben.

Jelenleg az euro hazánkba történő bevezetésének dátuma nem ismert, az eldöntendő kérdés, hogy az euroövezeti csatlakozás fordulópontján (*in* országgént), illetve még azt megelőzően (*out* országgént) történjen meg a TARGET2 rendszerbe való belépése hazánknak.

Röviden bemutatásra került melyek a hátrányai és előnyei annak, ha Magyarország a pénzügyi integrációt megelőzően *out* országgént csatlakozna. Amennyiben a fordulónappal együtt történik meg a csatlakozás, akkor a jelenlegi valós idejű bruttó elszámolási rendszert, nevezetesen a VIBER-t felváltja a TARGET2 hazai tagrendszer, amely egy olyan eurorendszerbeli központi bank által üzemeltetett rendszer, ami a TARGET2 részét képezi.

Az áttérési stratégia eldöntését követően a hazai jegybank feladata a TARGET2 Egységes Közös Platformjára való áttérés előkészítése, összehangolása a hazai kapcsolódó rendszerekkel és hitelintézetekkel együtt, amely számos kérdést vet fel.

16. RESUME

TARGET2 (it is the abbreviation for the Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer) is one of the largest payment systems in the world and the second generation of the real-time gross settlement (RTGS) system developed and operated by the Eurosystem on a single technical platform. Payment transactions are settled one by one on a continuous basis in central bank money with immediate finality.

Currently in our country the date for change from our national currency to the euro is unknown, but despite of this fact there is a possibility to affiliate to the TARGET2 system before joining the Eurozone (as an out country) or on the date for euro adoption (as an in country) which is a question governed by the Nation.

This essay contains the advantages and disadvantages of joining the real time gross settlement system as an out country as well. On the date for euro adoption our local RTGS system named VIBER will be replaced to TARGET2 component system which means a Eurosystem central bank's RTGS system that part of TARGET2.

After the deciding on the migration strategy the Central Bank of Hungary has to preparing and coordinating migration to TARGET2 Single Shared Platform with local ancillary systems and credit or payment institutions, which raise many questions

17. IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

- Berg Jesper - Christensen Thomas Bo (2000): TARGET1s first year. *Monetary review*, Vol. 39 No. 1 , p 35-45.
- Dowson A. (1997): TARGET and the Euro Banking Association: their future roles. *Payment systems worldwide*, 1997-98 4. Winter, p 38-41.
- Hanspeter K. Scheller (2006): Az EKB története, szerepe, feladatai. Második, átdolgozott kiadás *EKB kiadvány*, 2006.
- Magyar Nemzeti Bank Pénzforgalmi önálló osztálya (1999): Mi a VIBER? *Magyar Nemzeti Bank Titkársága*
- MNB kiadvány (2008. augusztus 19.): A Magyar Nemzeti Bank elszámolási rendszerekkel és pénzforgalommal kapcsolatos feladatai és céljai.

Források

- KBER alapokmánya
- Európai Közösséget létrehozó szerződés
- Európai Központi Bank Alapokmánya

Egyéb dokumentumok

- Nemzeti Euro Koordinációs Bizottság: (2009. december) Nemzeti átállási terv

Jogszabályok

- 18/2009. (VIII. 6) MNB rendelet a pénzforgalom lebonyolításáról
1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról
2001. évi LVIII. törvény a Magyar Nemzeti Bankról
2009. évi LXXXV. törvény a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról
- 34/2009. (XII.28.) MNB rendelet a fizetési rendszer működtetését végző szervezetek üzletszabályzatára és szabályzataira vonatkozó követelményekről
- 35/2009. (XII.28.) MNB rendelet a fizetési rendszer működtetésére vonatkozó tárgyi, technikai, biztonsági és üzletmenet folytonossági követelményekről a fizetési, illetve értékpapír-elszámolási rendszerekben történő teljesítés véglegességéről szóló 2003. évi XXIII. törvény
- Az elektronikuspénz-kibocsátó intézmények tevékenységének megkezdéséről, folytatásáról és prudenciális felügyeletéről szóló, 2000. szeptember 18-i 2000/46/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv
- Az EKB határozata (2007. július 24.) a TARGET2-EKB szabályairól, EKB/2007/7 (EKB/2007/7) az Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 237., 2007. szeptember 8., 71. o.
- Az EKB határozata (2009. június 9.) a TARGET2-EKB szabályairól szóló EKB/2007/7 határozat módosításáról (EKB/2009/13) az Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 151., 2009.június 16., 39. o.

- Az EKB határozata (2009. október 6.) a TARGET2-EKB szabályairól szóló EKB/2007/7 határozat módosításáról (EKB/2009/22) az Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 274., 2009.október 20., 38. o.
- Az EKB határozata (2010. július 29.) egyes TARGET2-adatokhoz való hozzáférésről és azok felhasználásáról (EKB/2010/9) az Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 211., 2010.augusztus 12., 45. o.
- Az EKB határozata (2010. november 2.) a TARGET2-EKB szabályairól szóló EKB/2007/7 határozat módosításáról (EKB/2010/19) az Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 290., 2010.november 6., 53. o.
- Az EKB határozata (2011. november 15.) a TARGET2-EKB szabályairól szóló EKB/2007/7 határozat módosításáról (EKB/2011/19) az Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 303., 2011.november 22., 44. o.
- Az EKB iránymutatása (2009. május 7.) a transzeurópai automatizált valós idejű bruttó elszámolású rendszerről (TARGET2) szóló EKB/2007/2 iránymutatás módosításáról (EKB/2009/9) az Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 123., 2009. május 19.
- Az EKB iránymutatása (2009. szeptember 17.) a transzeurópai automatizált valós idejű bruttó elszámolású rendszerről (TARGET2) szóló EKB/2007/2 iránymutatás módosításáról (EKB/2009/21) az Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 260., 2009. október 3.
- Az EKB iránymutatása (2010. szeptember 15.) a transzeurópai automatizált valós idejű bruttó elszámolású rendszerről (TARGET2) szóló EKB/2007/2 iránymutatás módosításáról (EKB/2010/12) az Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 261., 2010. október 5.
- Az EKB iránymutatása (2011. március 17.) a transzeurópai automatizált valós idejű bruttó elszámolású rendszerről (TARGET2) szóló EKB/2007/2 iránymutatás módosításáról (EKB/2011/2) az Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 86., 2011. április 1.
- Az EKB iránymutatása (2011. október 14.) a transzeurópai automatizált valós idejű bruttó elszámolású rendszerről (TARGET2) szóló EKB/2007/2 iránymutatás módosításáról (EKB/2011/15) az Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 279., 2011.október 26., 5. o.
- Az EKB iránymutatása a transzeurópai automatizált valós idejű bruttó elszámolású rendszerről (TARGET2) - EKB/2007/2 2007. április 26. - az Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 237 2007. szeptember 08.
- Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egy- séges szerkezetbe foglalt változata - az Európai Unió Hivatalos Lapja HL C 115 2008. május 09.
- Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létre- hozó szerződés módosításáról, amelyet Lisszabonban, 2007. december 13-án írtak alá – az Európai Unió Hivatalos Lapja HL C 306, 2007. december 17.

Internetes források

- A jegybank forint- és devizapiaci műveleteinek üzleti feltételei
http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Monetaris_politika/mnbhu_eszkoztar/MNB_Uzleti_feltetelek_120416.pdf (letöltve: 2012. augusztus 12.)

A TARGET2 általános leírása

http://www.ecb.de/paym/pdf/Sibos_2012_Target2.pdf?e6ba87623f16915ec2e23c1562ee5fea (letöltve: 2012. március 22.)

A VIBER-ben használatos üzenetek leírása (4.9 verzió)

http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Penzforgalom/penzforgalom-velemenyezes/20120702/1_fuggelek_20120702.pdf (letöltve: 2012. augusztus 12.)

Jelentés a fizetési rendszerről (2012)

http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu-jelentes-a-fizetesi-rendszerrol/Jelentes_a_fizetesi_rendszerrol_2012.pdf (letöltve: 2012. november 16.)

Monetáris politika Magyarországon (2012)

http://www.mnb.hu/Root/MNB/Monetaris_politika/mnbhu_eszkoztar/mnbhu_eszkoztar_tanulmanyok/mnbhu_Kezikonyvek (letöltve: 2012. május 12.)

Módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt ÜZLETI FELTÉTELEK a Magyar Nemzeti Bank által vezetett bankszámlákra, valamint a forint és devizaforgalmi elszámolásokra vonatkozóan

http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Penzforgalom/penzforgalom-velemenyezes/20121112/Uzleti_20121112.pdf (letöltve: 2012. november 16.)

New connecting participants to TARGET2

(DGP/TGT/2008/113)
http://www.ecb.de/paym/t2/shared/pdf/professionals/participation/new_participants.pdf?de631e1bfcb0b0e6186a39c6d83a740 (letöltve: 2010. február 11.)

Ország és AS profilok az EKB honlapján:

<http://www.ecb.de/paym/t2/professional/participation/html/index.en.html> (letöltve: 2012. november 16.)

A TARGET2 rendszerre vonatkozó technikai leírások, specifikációk, felhasználói kézikönyvek. <http://www.ecb.de/paym/t2/professional/next/html/index.en.html> (letöltve: 2010 februárjától folyamatosan a frissítéseknek megfelelően)